

NYÍREGYHÁZI
EGYETEM

1914

EKÖP

Egyetemi Kutatói
Ösztöndíj Program

EGYETEMI KUTATÓI ÖSZTÖNDÍJ PROGRAM A NYÍREGYHÁZI EGYETEMEN 2024/25

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROGRAM

„Fókuszban a jövő”
Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program
2024/2025. évi nyerteseinek
absztrakt kötete

Kiadó neve: Nyíregyházi Egyetem
Kiadó címe: 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/B
Kiadó telefon- és faxszáma: +36-42-599-400
Kiadó honlapjának URL-je: www.nye.hu
Szerkesztette: Béresné dr. Mártha Bernadett, Berki-Fazekas Imola
Kiadvány típusa: elektronikus
Elektronikus formátuma: pdf
Megjelenés: 2025. november
ISBN 978-615-6032-78-2
DOI-azonosító: <https://doi.org/10.71066/EKOP2024-2025>

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	3
I. ALAP- ÉS OSZTATLAN KÉPZÉSI SZAKOS ÖSZTÖNDÍJAS HALLGATÓK ABSZTRAKTJAI.....	4
<i>Baku Laura</i> A szómagyarítások jellemzői és motivációi az informatika korában.....	5
<i>Gereben Miklós</i> A hullámtéri érdesség változásának vizsgálata a Szamos torkolati szakaszán	7
<i>László Regina</i> Az 1953-54-es Nemzetközösségben tett királyi látogatás történelmi háttere és médiareprezentációja.....	11
<i>Márton Kornél Péter</i> Különleges műveleti erők a rodéziai bozótháborúban (1964-1979)	14
<i>Oláh Dávid</i> A kettős karrierépítés lehetőségeinek vizsgálata akadémista labdarúgók esetében.....	17
<i>Szabó Ivett</i> Kuruc kor kulturális öröksége Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyében	20
<i>Szabó Nikolett</i> Szabolcs-szatmári női mesemondók repertoárjának felhasználása az óvodai nevelésben	23
<i>Tóth Miklós</i> Luxemburgi Zsigmond birtokadományai és a mezővárosok	28
II. MESTERKÉPZÉSI SZAKOS ÖSZTÖNDÍJAS HALLGATÓK ABSZTRAKTJAI...	32
<i>Hódos Péter Levente</i> A sport- és drámapedagógia párhuzamainak neveléstudományi vonatkozásai	33
<i>Koncsol Krisztián</i> A kótaji helyi roma társadalom közösségi változásai	36
<i>Tóth Sára Klaudia</i> A fiatal felnőttek tudatos táplálkozása és a funkcionális élelmiszerekre vonatkozó attitűdvizsgálat	39
III. FIATAL OKTATÓ, KUTATÓ KATEGÓRIA DOKTORVÁROMÁNYOS ÖSZTÖNDÍJAS OKTATÓK ABSZTRAKTJAI.....	44
<i>Kiss Sándor</i> Környezetpolitika a Nyugati világban	45
<i>Molnár Anita</i> Egészségmagatartás, értékközvetítés és célrendszer: lehetőségek a testnevelés tantárgy tartalmi és módszertani fejlesztésére.....	49
IV. FIATAL OKTATÓ, KUTATÓ KATEGÓRIA POSZTDOKTOR ÖSZTÖNDÍJAS OKTATÓK ABSZTRAKTJAI	52

Dr. Jánvári Miriam Ivett

Az impulzivitás, a tanulmányi motivációk és a középiskolában megjelenő család
kapcsolatának vizsgálata 53

Dr. Kiss Anita

Nyelvjárási attitűdök összehasonlító vizsgálata..... 59

Dr. Koleszár Gergő

Felszíni vizeinket érintő növényi invázió hatásai a hazai hínárnövénytakasításokra..... 62

Dr. Molnár Gábor Marcell

Közelítőleg Jensen-konvex függvények becslése 65

ELŐSZÓ

Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program (EKÖP) néven Magyarország kormánya ösztöndíjat alapított a nemzeti felsőoktatási kiválóság támogatására, amely a felsőoktatási intézmények által kiírt ösztöndíjpályázatokat foglalja magában. Az ösztöndíjprogram célja, hogy hozzájáruljon a felsőoktatási intézmények oktatói és kutatói utánpótlásának megfelelő biztosításához, valamint bevonja a legtehetségesebb hallgatókat a felsőoktatási tehetséggondozásba. A Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatala a 2024/2025-ös akadémiai évben jelentős összeggel támogatta az EKÖP keretén belül a Nyíregyházi Egyetemen folyó kutatási, kutatás- és oktatásfejlesztési aktivitásokat. Alap- és osztatlan képzés kategóriában 8, mesterképzés kategóriában 3 hallgató, doktorvárományos kategóriában 2, poszt doktor kategóriában pedig 4 fiatal oktató-kutató nyert ösztöndíjat.

2024. december 3-án a mesterképzésben résztvevők számára, 2025. június 4-én pedig az összes többi kategóriában került megrendezésre az Egyetemen az a két EKÖP konferencia, mely során az ösztöndíjasok előadások formájában mutatták be tudományos eredményeiket. Ez a kiadvány négy tematikus egységben foglalja össze az alap- és osztatlan képzésben, a mesterképzésben, valamint a fiatal oktató, kutató kategóriában – doktorjelölti és poszt doktori szinten – megvalósított kutatásokat. A tanulmányok széles spektrumot ölelnek fel: a nyelvészettől és történelemtudománytól kezdve a pedagógián és sporttudományon át egészen a környezettudományokig és a társadalomkutatásig. Közös bennük az elhivatottság, az új megoldások keresése, valamint az a szándék, hogy a tudományos eredmények a gyakorlatban is hasznosuljanak – akár a fenntartható fejlődés, a közösségi innováció vagy az oktatás és nevelés korszerűsítése terén. A bemutatott munkák jól szemléltetik, hogy a fiatal kutatók, hallgatók és oktatók miként tudnak hozzájárulni az egyetem szakmai küldetéséhez és a régió tudásalapú fejlődéséhez. A kötet összeállítása egyúttal elismerése is annak a közösségnek, amely támogatja és ösztönzi a tehetségeket: a témavezetőknek, mentoroknak, szakmai partnereknek és mindazoknak, akik segítik a kutatói utánpótlás kibontakozását a Nyíregyházi Egyetemen.

Bízunk benne, hogy e kiadvány nemcsak a jelen eredményeit mutatja be, hanem inspirációt is ad a jövő kutatói és szakemberei számára – hogy bátran kérdezzenek, kutassanak, és tudásukkal hozzájáruljanak egy fenntarthatóbb, innovatívabb jövő megteremtéséhez.

Nyíregyháza, 2025. október

Prof. Dr. habil. Simon László

az MTA doktora
a Nyíregyházi Egyetem
Tudományos Tanácsának elnöke

I. ALAP- ÉS OSZTATLAN KÉPZÉSI SZAKOS ÖSZTÖNDÍJAS HALLGATÓK ABSZTRAKTJAI

A szómagyarítások jellemzői és motivációi az informatika korában

Baku Laura

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: bakulaura09@gmail.com

Kulcsszavak: informatikai kifejezések, neologizmus, magyarítás, szómagyarító honlap, szómagyarító pályázatok

A megújulás szerves részét képezi a nyelveknek. Mindez abból adódik, ha a nyelvünkben megjelenik valami új dolog, azt a nyelvhasználóknak valamely módon meg kell nevezniük. A magyar nyelvben már a középkorban is található példa magyarításra (habár ez még nem tudatos, szervezett folyamatként volt jelen). A nyelvújítás korára azonban a magyarításra való szándékra igen erős tendencia alakult ki. Az 1930-as években megjelentek a szómagyarító pályázatok, amelyekben a nyelvhasználók beküldhették a javaslataikat a meghatározott idegen kifejezésekre. 2010-ben jelent meg a Szómagyarító honlap a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda indításával. A honlap a nyelvükbe áradó idegen szavak magyarítása céljából jött létre, amely szabadon hozzáférhető a felhasználók számára.

Dolgozatomban a Szómagyarító portálra érkezett informatikai kifejezések magyarításait vettem górcső alá. A talált adatokat több szempont alapján rendszereztem és vizsgáltam. A dolgozat kiindulópontja a honlapon található informatikai kifejezések általam összegyűjtött korpusza. A kutatás során arra keresem a választ, hogy milyen szóalkotási módokat alkalmaztak a felhasználók a szavak megalkotásakor, ezek a kifejezések mennyire lettek elterjedtek, továbbá az elterjedt kifejezések milyen szöveggörnyezetben fordulnak elő.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Balázs Géza (2010): A Szómagyarító szabályai. www.szomagyarito.hu
- Minya Károly (2005): A magyarítás motivációi és nehézségei. Magyar Nyelvőr 2005. 129. évf. különszám 47-53.
- Minya Károly (2022): A neologizmusok hálózatos rendszere. Magyar Nyelvőr 146. évf. 4. sz. 476–489., <https://doi.org/10.38143/Nyr.2022.4.476>
- Minya Károly (2003): Mai magyar nyelvújítás. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Kis Ádám (1993): A számítástechnikai szaknyelv újratemelő hibái. Magyar Nyelvőr 117. évf. 4. sz. 564-672.
- Sólyom Réka (2019): A mai magyar neologizmusok szemantikája. Nyelvtudományi Értekezések 165. sz. Akadémiai Kiadó. Budapest, <https://doi.org/10.1556/9789634544265>
- Szathmári István (2004): Stilisztikai lexikon: stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemléltetve. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Terestyéni Ferenc: A neologizmusok kérdéséhez 1955. Magyar Nyelv 51. évf. 463-468.

Characteristics and Motivations of Hungarianization in the Information Age

Laura Baku

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: bakulaura09@gmail.com

Keywords: IT terms, neologisms, Hungarianization, Hungarianization website, Hungarianization applications.

Innovation is an integral part of languages. It is because when something new appears in our language, language users have to name it in some way. In the Hungarian language, there are already examples of Hungarianization in the Middle Ages (although it was not yet a conscious, organised process). By the time of the Language Revival and Reform, there was quite a strong tendency towards Hungarianization. In the 1930s, Hungarianization applications were published, in which language users could send in their suggestions for specific foreign terms. The website was created to provide explanations of foreign words in their native language and is freely accessible to users.

In my research, I looked at the Hungarian equivalents of IT terms submitted to the website called “Szómagyarító”. The data I found was organised and analysed according to several criteria. The starting point of the research is the corpus of IT terms I have collected on the website. During the research, I am looking for answers to what kinds of word formation users have used when creating words, how widespread these terms have become, and in what context the widespread terms occur.

A hullámtéri érdeesség változásának vizsgálata a Szamos torkolati szakaszán

Gereben Miklós

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: gerebenmiklos@gmail.com

Kulcsszavak: Árvízvédelem; drónfelvételek; érdeesség; hullámtér; tájhasználat

Dolgozatom témaválasztását a természet iránti érdeklődésem és a Szamos folyóhoz fűződő személyes kötődésem motiválta. A kutatás középpontjában a Szamos torkolati szakaszának hullámtéri érdeességvizsgálata áll, amelyet négy időmetszetben – 1890-1902, 1965, 2011 és 2024 – végeztem el. A vizsgált időszakok és források (pl „Tisza hajdan és most” vízügyi térképek, archív légifelvételek, ortofotók, valamint saját drónfelvételek) lehetőséget biztosítanak arra, hogy feltárjam, hogyan alakult a tájhasználat és a felszínborítás a Szamos menti hullámtérben több mint egy évszázadon keresztül. A történeti adatok alapján nyomon követhető a táj fokozatos átalakulása a mezőgazdasági dominanciától a természetközeli állapotok felé. Célom a hullámtéri felszínborítás és érdeességi mutatók változásának feltárása, valamint annak vizsgálata, hogy ezek a változások milyen hatást gyakoroltak/gyakorolnak a vízgazdálkodásra és az árvízvédelemre. Fő kutatási kérdéseim:

- Milyen irányú és mértékű változások figyelhetők meg a tájhasználatban és érdeességi viszonyokban?
- Ezek a változások milyen következményekkel jártak/járnak az ár hullámok levonulása és a hullámtér funkciója szempontjából?

Szeretném a meglévő adatok kiértékeléséből felhívni a hullámtéri érdeesség növekedéséből adódó, pozitív illetve negatív hatásokra a figyelmet.

A kutatás során vízügyi térképek, letölthető légifelvételek valamint saját készítésű drónfelvételek szolgáltatták az alapadatokat, amelyeket a QGIS térinformatikai program segítségével dolgoztam fel. A digitális feldolgozás során tájfoltokat digitalizáltam, majd raszterizáltam azokat, hogy számíthatóvá váljanak a tájhasználati és érdeességi mutatók. A kutatást terepi felmérésekkel, egészítettem ki, amelyek során a geomorfológiai és környezeti jellemzőket rögzítettem. Az eredmények alapján megállapítottam, hogy az 1890 – 1902 közötti időszakban a hullámtér túlnyomórész mezőgazdasági hasznosítás alatt állt, míg az utóbbi évtizedekben az erdősődés és a természetközeli állapotok jellemzőbbé váltak. A súlyozott érdeességi érték a vizsgált időszakban 141,4%-al növekedett, aminek pozitív hatása, hogy lassítja az ár hullámok és árvizek levonulását, de negatív hatása, hogy a lassan levonuló árvizek a hullámtéri szűkületekben meglazítják a gátak szerkezetét, valamint a lassú levonulás hatására több üledék rakódik le a hullámteren belül, amely a hullámtér feltöltődéshez vezet. A fokozott feltöltődés és az elhúzódozó ár hullámok levonulása miatt szükségessé válhat a tájhasználat optimalizálása és a gátak fokozatos emelése, erősítése. A kutatás eredményeit saját készítésű érdeességi térképek segítségével szemléltetem, amelyek tudományos alapot szolgáltathatnak a jövőbeli árvízvédelmi tervezéshez.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Abriha-Molnár Vanda Éva (2021): Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában XIII.
- Borsy Zoltán (2004): Általános természetföldrajz (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest), pp. 124 – 251.
- Chow V. T. (1959): Open-channel hydraulics (McGraw-Hill, New York), pp. 89 – 127.
- Czomba Péter, Túri Zoltán Krisztián, Abdelmajeed Adam Elrasheed Ali, Vass Róbert (2020): A felszínborítás változásainak raszer alapu elemzése a Tisza Borzsa-Torkolat és Tivadar közötti szakaszán (MTA DTB Földtudományi Szakbizottság, Debrecen), pp. 150 – 154.
- Czomba Péter (2022): A tájhasználat és a felszíni érdesség rövidtávú változásainak vizsgálata a Felső-Tisza hullámterén. In: Molnár Dániel, Molnár Dóra, Nagy Adrián Szilárd (szerk., 2022): XXV. Tavaszi Szél Konferencia (Doktoranduszok országos szövetsége, Budapest), pp. 198 – 209.
- Csatáriné Szabó Zsuzsanna (2022): Ártéri formakincs LiDAR alapú elemzése, Egyetemi doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem
- Csorba Péter (2021): Magyarország Kistájai (microregions of Hungary) (Meridián Táj- és Környezetföldrajzi Alapítvány, Debrecen)
- Elek István (2006): Bevezetés a geoinformatikába (ELTE Eötvös Kiadó Kft. Budapest), ISBN: 963 463 864 3, pp. 15 – 41 .
- Fehér Béla. (1973): Folyószabályozás múltja, jelenne, jövője. I. rész. Felső-Tisza Híradó. XII. évf. 2. sz. pp. 14-21.
- Forman, R.T.T.; Godron, M. (1986): Landscape Ecology; John Wiley and Sons: New York, NY, USA, ISBN 978-0-471-87037-1.
- Gábris Gyula és Szabó József (2013): Általános természetföldrajz I-II. (ELTE Eötvös Kiadó Kft. Budapest)
- Gerhard Haimerl, Sonja Kettler-Hardi (2007): Kézikönyv a töltésezett folyók hullámterének fenntartható használatához és kezeléséhez
- Györffy János (2012): Térképészet és geoinformatika II. (ELTE Eötvös Kiadó Kft. Budapest)
- Ihrigh Dénes (1973): A magyar vízszabályozás története (OVH, Budapest, pp. 297 – 321.
- Illés L., Konecsny K. (2000): Az erdő hidrológiai hatása az árvizek kialakulására a Felső-Tisza vízgyűjtőben. Vízügyi Közlemények 82/2., pp. 167 – 199.
- Jaeger, J.A.G.(2000): Landscape Division, Splitting Index, and Effective Mesh Size: New Measures of Landscape Fragmentation. Landsc. Ecol., pp 115 130.
<https://doi.org/10.1023/A:1008129329289>
- Kiss Tímea (2009): Hullámtérfejlődés vizsgálata a Maros Magyarországi szakaszán, PhD dolgozat Szegedi Tudományegyetem. MTMT azonosító: 3121668
- Klinghammer István (2010): Térképészet és geoinformatika I. (ELTE Eötvös Kiadó Kft. Budapest), ISBN: 978 963 312 027 9
- Kovács Dezső (1979): Árvízvédelem, folyó- és tószabályozás, víziutak Magyarországon (OVH, Budapest), pp. 380 – 387.
- Lászlóffy Woldemár (1982): A Tisza vízi munkálatok és vízgazdálkodás a tiszai vízrendszerbe, (Akadémiai Kiadó Budapest)
- Lóki J., Szabó J., Kocseny K., Szabó G., Szabó Sz. (2004): Az erdősültség és az árhullámok kapcsolata a Felső-Tisza-vidéken. II. Magyar Földrajzi Konferencia (CD kiadvány, Szeged), pp. 1 – 21.

- Nagy, B., Vass, R., Czomba, P. (2023): Egy felső-tiszai mederszakasz digitális domborzatmodelljének előállítása félautomatikusan georeferált V.O. szelvények archív adatai alapján, (Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen), pp. 177 – 182. SBN: 9789636150846.
- Németh Endre (1959): Hidrológia és hidrometira. (Tankönyvkiadó, Budapest), pp. 179 – 210.
- Oroszi Gy. Viktor, Kiss Tímea (2007): A hullámtér tájmetriai mutatóinak és érdekességének változása a Maros mentén (1953 – 2000).
- Romsics Ignác (2010): Magyarország története a XX. században (Rubicon-Ház Bt., Budapest), pp. 269 - 313.
- Schweitzer Ferenc (2001): Társadalom és környezet: Gátépítés vagy hullámtér bővítés (Eger–Debrecen. pp. 95–103.).
- Schweitzer Ferenc (2001): A magyarországi folyószabályozások geomorfológiai vonatkozásai, Földrajzi Értesítő, 2001/1. 1-4 füzet pp 63 - 72.
- Szabó László (1960): Földrajz I. kötet, Általános Földrajz (Tankönyvkiadó, Budapest), p. 361.
- Szabó, L. J., Vass, R., Patakné Félegyházi, E., Tóth, C. A. (2016): A bodrogyuzi ártér felszínfejlődési tendenciái.
- Szabó Szilárd (2009): Tájmetriai mérőszámok alkalmazásis lehetőségeinek vizsgálata a tájanalízisben (Opportunities for the Application of Landscape Indices in Landscape Analysis). Ph.D. Thesis. Debreceni Egyetem Természettudományi és Tehcnológiai Kar, Debrecen
- Túri Zoltán (2011): Tájmintázat vizsgálata a Tiszazugban (Landscape Pattern in the Tiszazug). Tájökológiai lapok, pp, 43 – 51., <https://doi.org/10.56617/tl.3896>
- Udvarhelyi Károly, Futó József, Zétényi Endre (1968): Magyarország természeti és gazdasági földrajza (Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest), pp. 354 – 359.
- Vass Róbert (2014): Ártérfejlődési vizsgálatok felső-tiszai mintaterületeken.
- Vass Róbert (2021): A Szatmári-Sík vízszabályozásának története (History of water regulation in the Szatmár Plain) In: Frisnyák Sándor (főszerkesztő), Kókai Sándor (szerkesztő) (2021): Történeti Földrajzi Közlemények, 9. évfolyam, 1-2. szám (Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Nyíregyháza), pp. 89 – 98.
- Vass Róbert (2024): A rétköz vízszabályozásának története. ISBN: 9786156032683
- Vendl Aladár (1951): Geológia (Tankönyvkiadó, Budapest), p. 482.

Analysis of changes in floodplain roughness in the confluence section of the Szamos river

Miklós Gereben

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: gerebenmiklos@gmail.com

Keywords: Flood protection; drone imagery; roughness; floodplain; land use

My Choice of topic was motivated by my interest in nature and my personal connection to the Szamos river. The focus of the research is the examination of floodplain roughness along the confluence section of the Szamos, which I carried out in four time slices – 1890-1902, 1965, 2011 and 2024. The selected time periods and data sources (e.g., the “Tisza then and now” hydrological maps, archival aerial photographs, orthophotos, and my own drone imagery) allow for an exploration of how land use and surface cover in the Szamos floodplain have evolved over more than a century. The historical data make it possible to trace the gradual transformation of the landscape from agricultural dominance toward more natural conditions. My aim is to uncover the changes in floodplain land cover and roughness indicators, as well as to examine how these changes have affected/are affecting water management and flood protection. My main research questions are:

- What direction and magnitude of changes can be observed in land use and roughness conditions?
- What consequences have these changes had/are having in terms of flood wave progression and the functional role of the floodplain?

Through the evaluation of the existing data, I intend to draw attention to both the positive and negative effects resulting from the increase in floodplain roughness.

Hydrological maps, downloadable aerial photographs, and self-acquired drone imagery provided the primary data, which I processed using the QGIS geographic information system. During digital processing, I digitized landscape patches and then rasterized them so that the land use and roughness indicators could be calculated. I supplemented the research with field surveys, during which I recorded the geomorphological and environmental characteristics. Based on the results, I concluded that between 1890 and 1902, the floodplain was predominantly used for agricultural purposes, whereas in recent decades, forestation and more natural conditions have become more typical. The weighted roughness value increased by 141,4% during the studied period. This has a positive effect in that it slows down the flow of flood waves and floods, but it also has negative consequences: the slowly receding floods can weaken the structure of the levees in narrow parts of the floodplain, and the slower flows allow more sediment to accumulate within the floodplain, leading to its gradual aggradation. Due to the increased sedimentation and prolonged flood events, it may become necessary to optimize land use and gradually raise and reinforce the levees. I illustrate the results of the research with self-produced roughness maps, which can provide a scientific basis for future flood protection planning.

Az 1953-54-es Nemzetközösségben tett királyi látogatás történelmi háttere és médiareprezentációja

László Regina

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: laszlo.regina2000@gmail.com

Kulcsszavak: II. Erzsébet, Királyi látogatás, Nemzetközösség, Nemzeti identitás, Gyarmati történelem

A Brit Nemzetközösség 1926-ban jött létre, mely a Brit Birodalom átalakulását is jelentette. Számos gyarmat függetlenségre vagy nagyobb fokú autonómiára törekedett Nagy-Britanniával szemben. Ez a folyamat a második világháború után felgyorsult, különösen Clement Attlee kormányának ideje alatt. 1949-ben a Nemzetközösség miniszterelnökeinek konferenciáján kiadták a Londoni Nyilatkozatot, amely a ma ismert modern Nemzetközösség alapját jelentette. VI. György király 1952-ben halt meg, és lányát, II. Erzsébetet 1953-ban koronázták meg. Ő lett az Egyesült Királyság és a többi nemzetközösségi állam királynője. II. Erzsébet királynő feladatává vált az, hogy az 1950-es évek dekolonizációs folyamatai után a közös identitást megerősítse. E cél elérése érdekében II. Erzsébet királynő és férje, Fülöp edinburgh-i herceg 1953 novemberétől 1954 májusáig hat hónapos világkörüli utat tettek a Nemzetközösségen belül.

Kutatásomban a királyi körút történelmi háttérét ismertetem, valamint angol, ausztrál és jamaicai források felhasználásával átfogó képet adok a királyi körút 1950-es évekbeli médiareprezentációjáról. Ezzel párhuzamba állítva, a királyi látogatás egyik 2010-es évekbeli médiareprezentációját is vizsgálom, ami *A korona* című sorozat. A cikkek eszközül szolgálnak annak a bemutatására, hogy ez a királyi út hogyan hatott a Nemzetközösség polgárainak életére, és milyen kommunikációs stratégiákkal igyekeztek erősíteni a brit eszmeiséget. A tévésorozat pedig bemutatja, hogy a sorozat alkotói mit tartottak fontosnak megjeleníteni a látogatásról és mit nem.

A hipotézisem alapján mind a sorozat, mind a királyi látogatás a közös identitás erősítésének a céljából valósulhatott meg. Az 1950-es években a világkörüli út tökéletes eszköz volt arra, hogy megmutassák, hogy a Nemzetközösség egy család. A 20. században, a Brexit, a Covid19 járvány, a királynő halála mind olyan események voltak, amelyek negatív hatással voltak az országra, de *A korona* tévésorozat egy olyan eszköz, amely összehozza az embereket: minden nehézség ellenére egy nemzet, és ennek a nemzetnek az egyik fontos szimbóluma a brit monarchia, amely évszázadok óta állandóságot jelent az emberek életében.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

Cousley, Alex, Peter Siminski, and Simon Ville (2016): The Causal Effects of World War II Military Service. IZA Institute of Labor Economics Discussion Paper Series. IZA Discussion Paper No. 9725. 2016., <https://doi.org/10.2139/ssrn.2731988>

- Crafts, Nicholas (2014): "Walking wounded: The British economy in the aftermath of World War I." CEPR. Last modified August 27, 2014. <https://cepr.org/voxeu/columns/walking-wounded-british-economy-aftermath-world-war-i>.
- Dodds, Klaus, David Lambert, Bridget Robison (2007): "Loyalty and Royalty: Gibraltar, the 1953–54 Royal Tour and the Geopolitics of the Iberian Peninsula." *Twentieth Century British History* 18. 3 (2007): 365–390., <https://doi.org/10.1093/tcbh/hwm018>
- Feingold, Ruth P. (2009): "Marketing the Modern Empire: Elizabeth II and the 1953-1954 WorldTour." *Antipodes* 23. 2 (2009): 147–54.
- Hendricks, Charles (1993): "Building the Atlantic Bases." *Army History* no. 26 (1993): 18–24.
- Jennifer, C. Rigdon Teter (2021): "Destroyers-for-Bases: A Win-Win for Allied Maritime Superiority." *Naval History Magazine* 35. 2 (April 2021). <https://www.usni.org/magazines/naval-history-magazine/2021/april/destroyers-bases-win-win-allied-maritime-superiority>.
- Kindell, Don (2024): "British and Other Navies in World War 2 Day-by-Day: Royal, Dominion and Indian Navy Ships, June 1940." *Naval-History-net*. Accessed March 7, 2024. <https://www.naval-history.net/xDKWW2-4006-15RNOverseas-Dominion.htm>.
- Office of the Historian (2024): "Decolonization of Asia and Africa, 1945–1960." Accessed March 7, 2024. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/asia-and-africa>.
- Pierce, David (2009): "Decolonization and the Collapse of the British Empire." *Inquiries Journal/Student Pulse* 1. 10, (2009). <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=5>.
- Vickers, Rhiannon (2003): "The Attlee governments." In *The Labour Party and the World, Volume 1: The Evolution of Labour's Foreign Policy*, 159-191. Manchester: Manchester University Press., <https://doi.org/10.7228/manchester/9780719067440.003.0007>

The Historical Background and Media Representation of the 1953-54 Royal Tour of the Commonwealth

Regina László

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: laszlo.regina2000@gmail.com

Keywords: Queen Elizabeth II, Royal tour, Commonwealth, National identity, Colonial history

The establishment of the British Commonwealth of Nations marked the transformation of the British Empire as a major colonial power in 1926. Some of Britain's more valuable and strategically important colonies sought independence or a greater degree of autonomy in their relations with Britain. This process accelerated after World War II, particularly under the Attlee government. In 1949, the London Declaration was issued at the Commonwealth Prime Ministers' Conference and it marked the foundation of the modern Commonwealth of Nations which we know today. King George VI died in 1952 and her eldest daughter, Elizabeth II was crowned in 1953. She became the Queen of the United Kingdom and the other Commonwealth realms. It has become Queen Elizabeth II's task to reinforce the British identity after the decolonization processes of the 1950s. To achieve this goal, Queen Elizabeth II and Prince Philip, Duke of Edinburgh made their 6 month long worldwide Commonwealth tour from November 1953 to May 1954.

In my research, I explain the historical background of the royal tour and I give a comprehensive picture of the 1950s media representation of the royal tour by using English, Australian and Jamaican sources. In contrast, I examine the 2010s media representation of the royal tour in *The Crown* television series. The articles are the tools to demonstrate how this royal tour affected the lives of the subjects in the Commonwealth, and what kind of communication measures were taken to boost the idea of Britishness in a rapidly changing world. The television series demonstrates what the creators of the series considered important to include and what they did not.

Based on my hypothesis, both the series and the royal tour can be seen as an opportunity to strengthen the common identity. In the 1950s, it was a perfect tool to show that the Commonwealth was a family. In the 20th century, amidst Brexit, the Covid19 epidemic, the Queen's death, all were events that had a negative impact on the country, but *The Crown* television series is a way of bringing people together: despite all the difficulties, it is a nation, and one of the important symbols of that nation is the British monarchy, which has been a constant in British life for centuries.

Különleges műveleti erők a rodéziai bozótháborúban (1964-1979)

Márton Kornél Péter

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: marton.kornelmkp@gmail.com

Kulcsszavak: Rodézia, bozótháború, különleges műveleti erők.

Kutatásom középpontjában a különleges műveleti erők rodéziai bozótháborúban (1964-1979) betöltött szerepe áll. Az általam vizsgált egységek egy már több mint 40 éve megszűnt, a fehér elnyomó kisebbség által uralt korábbi brit gyarmat, Rodézia fegyveres erőinek különleges alakulatai: a mélységi felderítésre és szabotázsra specializálódott Különleges Légi Szolgálat, az SAS az egyik, a másik pedig az ál-gerilla hadműveletekre kiképzett Selous Scouts.

Kutatásom során vizsgált kérdések: ezen egységek rekrutációja, kiválasztási és kiképzési folyamatai valamint az egység tagjainak továbbképzései, valamint egy általános karakterológiai jellemzése az itt szolgáló különleges műveleti katonáknak.

Forrásként használtam már megjelent visszaemlékezéseket, memoárokat, de legelsősorban az ezen egységek korábbi tagjaival többnyire online formában lefolytatott interjúkra helyeztem a hangsúlyt, melyekből összesen 12 adatközlővel több, mint 41 órányi interjúanyagot sikerült összegyűjtenem, valamint megvalósult egy személyes interjú is. Az adatközlőimet összesen 6 országból: az Amerikai Egyesült Államokból, az Egyesült Királyságból, Németországból, a Dél-Afrikai Köztársaságból, Zimbabwéből és a Fülöp-szigetektől értem el.

Saját magamnak tulajdonított eredményként könyvelem el a fent említett egységek jelentkezőkkel szemben támasztott követelményeinek, kiválasztási és kiképzési folyamatainak valamint továbbképzéseiknek a bemutatását, valamint az általános karakterisztikai elemzésüknek a levezetését. Emellett pedig a kiválasztás és kiképzés folyamatairól korabeli hivatalos dokumentumokhoz is hozzájuthattam interjúalanyaim által.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Balaam, Andrew J. (2014): Bush War Operator. Memoirs of the Rhodesian Light Infantry, Selous Scouts and Beyond. Solihull
- Bax, Timothy (2013): Three Sips of Gin. Dominating the Battlespace with Rhodesia's Elite Selous Scouts. Solihull
- Baxter, Peter (2018): Rhodesia. A Complete History 1890-1980. Portland
- Cline, Lawrence E. (2005): Pseudo Operations and Counterinsurgency: Lessons From Other Countries. Carlisle
- Cole, Barbara: The Elite (1984): The Story of the Rhodesian Special Air Service. Amanzimtoti
- French, Paul (2012): Shadows of a Forgotten Past. To the Edge with the Rhodesian SAS and Selous Scouts. Solihull

- Harper-Ronald, Jake, Budd, Gregory Michael (2009): Sunday, Bloody Sunday. A Soldier's War in Northern Ireland, Rhodesia, Mozambique and Iraq. Galago Publishing
- Kiss Álmos Péter (2013): Álgerillák – Nélkülözhetetlen erők az aszimmetrikus hadviselésben. In: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással. Szerk. Resperger István, Kiss Álmos Péter, Somkuti Bálint. Budapest, 307-323.
- McAleese, Peter (2015): Beyond No Mean Soldier. The Explosive Recollections of a Special Forces Operator. Solihull
- Melson, Charles D. (2021): Fighting for Time. Rhodesia's Military and Zimbabwe's Independence. Havertown
- Moorcraft, Paul, McLaughlin, Peter (2008): The Rhodesian War. A Military History. Cape Town

Special operations forces in the Rhodesian Bush War (1964-1979)

Kornél Péter Márton

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: marton.kornelmkp@gmail.com

Keywords: Rhodesia, bush war, special operations forces

The central theme of my research is the role of special operations forces in the Rhodesian bush war (1964-1979). My research focuses on the examination of two units. One of these is the Special Air Service (SAS), the main tasks of which were the sabotage and deep reconnaissance, and the second one is the Selous Scouts, who were trained to conduct pseudo operations. These were the special forces of Rhodesia, a former British colony ruled by an oppressive white minority, which ceased to exist 40 years ago.

The central topics of my research are the recruitment, selection and training processes and follow-on courses of these units, as well as the description of the general characteristics of the soldiers serving there.

As sources, I have used formerly published recollections and memoirs, however, the main emphasis is on interviews I have conducted with former members of these units, mostly online. Additionally, a personal interview was also conducted. My informants came from 6 countries in total: the United States, the United Kingdom, Germany, South Africa, Zimbabwe, and the Philippines. I have managed to collect 41 hours of interview material through 12 informants.

What I consider my own achievement is the presentation of the requirements for the applicants of the above-mentioned units, their selection and training processes and the description of the follow-on courses, as well as the analysis of their general characteristic traits. It is also worth mentioning that I have gained access to contemporary documents regarding selection and training processes, with the help of my interviewees.

A kettős karrierépítés lehetőségeinek vizsgálata akadémista labdarúgók esetében

Oláh Dávid

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: olahd88@gmail.com

Kulcsszavak: kettős karrier, karrieradaptáció, labdarúgó akadémia, utánpótlás labdarúgás

A sportpálya és az iskolai tanulmányok összehangolása különösen fontos a labdarúgó akadémiák fiatal sportolói számára, különösen a kettős karrier fenntartásának szempontjából. A kettős karrier sikeres megvalósítása nemcsak hosszú távon támogatja a sportolók munkaerőpiaci helytállását, hanem jelentősen hozzájárul pszichológiai jólétükhöz is. Ugyanakkor az erős sportidentitás nehezítheti az oktatási és karriertervezési célok elérését, ezért az utánpótláskorú sportolók körében kiemelten fontos az alkalmazkodóképességek fejlesztése. Hazai kutatások szintén hangsúlyozzák a környezeti támogatás, a tudatos karriertervezés és a személyes kompetenciák fejlesztésének szerepét a kettős karrier fenntarthatóságában. A kutatás célja a magyar labdarúgó akadémiák fiatal sportolóinak karrieradaptációs mintázatainak feltárása, valamint azokban a tényezőkben való vizsgálata, amelyek befolyásolják a kettős karrier fenntartását. A kvantitatív kutatásunk során 604 fő, 15-19 éves akadémiai labdarúgó töltötte ki a Career Adapt-Abilities Scale Dual Career (CAAS-DC) magyarra adaptált változatát. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a sportolók számára a kettős karrier legnagyobb kihívása az időgazdálkodás és a jövőbeli lehetőségek bizonytalansága. Ugyanakkor az önállóság, a döntéshozatali képesség és az önbizalom olyan erősségek, amelyek elősegíthetik a sikeres kettős karriert. A kutatások is azt támasztják alá, hogy a sportolók számára a karrieradaptáció, az erős támogatói hálózat és a jövőbeli célok tisztázása meghatározó tényezők a sport és az oktatás közötti egyensúly fenntartásában. Az eredmények tovább erősítik azt a feltételezést, hogy a sportakadémiáknak nemcsak a fizikai és taktikai képzésre kell koncentrálniuk, hanem olyan támogatási rendszereket is kell biztosítaniuk, amelyek segítik a sportolók önállóságát és hosszú távú karriertervezését.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Brewer, B. W., Van Raalte, J. L., & Linder, D. E. (2018). Athletic identity: Hercules' muscles or Achilles heel? *International Journal of Sport Psychology*, 29(1), 115–128.
- Juhász, E. & Szabó, J. (2016): Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. *Educatio*, 25(2) 2016, 266–279
- Kovács, K. (2018). A sportolás és a perzisztencia összefüggésének vizsgálata öt ország hallgatóinak körében. *Magyar Pedagógia*, 118(3), 237–254. <https://doi.org/10.17670/MPed.2018.3.237>
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79–122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>

- Moravec , M., & Nagy, Á. (2019). Study success as function of out-of-school spors activities (Based on OKM 2016 database). *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Educatio Artis Gymnasticae*, 64(2), 5–16., [https://doi.org/10.24193/subbeag.64\(2\).10](https://doi.org/10.24193/subbeag.64(2).10)
- Newton, M., Duda, J. L., & Yin, Z. (2000). Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of college athletes. *Journal of Sport Sciences*, 18(3), 205–215., <https://doi.org/10.1080/026404100365018>
- Oláh D., Hegedüs F., & Bognár J. (2018): A sportolói karrier és a tanulás kapcsolatának vizsgálata élvonalbeli labdarúgók körében. *ACTA UNIVERSITATIS DE CAROLO ESZTERHÁZY NOMINATAE: SECTIO SPORT* 45 pp. 5-15., 11 p.
- Pusztai, G. (2009). A társadalmi tőke és az iskola. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó.
- Ryba, T. V., Schinke, R. J., Stambulova, N. B., & Elbe, A. M. (2017). The psychology of dual careers in sport. *Routledge Handbook of Sport Psychology*, 325–340.
- Ryba, T. V., Stambulova, N. B., & Ronkainen, N. J. (2017). The work of cultural transition: An emerging model. *Frontiers in Psychology*, 8, Article 154., <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00154>
- Ryba, T.V., Zhang, C-Q., Huang, Z., Aunola, K. (2017): Career Adapt Abilities Scale – Dual Career Form (CAAS-DC): psychometric properties and initial validation in high-school student-athletes. *HEALTH PSYCHOLOGY AND BEHAVIORAL MEDICINE*, 2016 VOL. 5, NO. 1, 85–100., <https://doi.org/10.1080/21642850.2016.1273113>
- Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (2nd ed., pp. 147–183). John Wiley & Sons.
- Schlossberg, N. K. (1981). A model for analyzing human adaptation to transition. *The Counseling Psychologist*, 9(2), 2–18., <https://doi.org/10.1177/001100008100900202>
- Telegdi A. L., Bognár J. (2022). A kettős karrier pedagógiai aspektusai: A gyorskorcsolya sportág szereplői. In Karlovitz J. T. (szerk.) *Szaktudástani és más pedagógiai tanulmányok*, pp. 118–126.

Examining the possibilities of dual career building in the case of academy football players

Dávid Oláh

University of Nyiregyháza, Hungary
e-mail: olahd88@gmail.com

Keywords: dual career, career adaptation, football academy, youth football

Balancing sports and school is particularly important for young athletes in football academies, especially in terms of maintaining a dual career. Successful implementation of a dual career not only supports the athletes' long-term position in the labor market, but also contributes significantly to their psychological well-being. At the same time, a strong sports identity can make it difficult to achieve educational and career planning goals, which is why developing adaptability skills is particularly important among youth athletes. Domestic research also emphasizes the role of environmental support, conscious career planning and the development of personal competencies in the sustainability of dual careers. The aim of the research is to explore the career adaptation patterns of young athletes from Hungarian football academies and to examine the factors that influence the maintenance of dual careers. In our quantitative research, 604 15-19 year-old academy footballers completed the Hungarian-adapted version of the Career Adapt-Abilities Scale Dual Career (CAAS-DC). The results show that the biggest challenge of dual careers for athletes is time management and uncertainty about future opportunities. At the same time, independence, decision-making ability and self-confidence are strengths that can facilitate a successful dual career. Research also supports the fact that career adaptation, a strong support network and clarification of future goals are decisive factors for athletes in maintaining a balance between sport and education. The results further support the assumption that sports academies should not only focus on physical and tactical training, but also provide support systems that help athletes become independent and plan their long-term careers.

Kuruc kor kulturális öröksége Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyében

Szabó Ivett

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: ivettke0404@gmail.com

Kulcsszavak: II. Rákóczi Ferenc, kurucok, kulturális örökség, hagyományok, közösségi média

A Rákóczi-szabadságharc eseményeit ismerve sokan megfeledkeznek arról, hogy a kuruc katonák nemcsak a csatamezőn alkottak maradandót a jövő nemzedékei számára, hanem olyan kulturális örökséget hagytak maguk után, amely napjainkban is hozzájárul a nemzeti identitásunkhoz.

A szabadságharc 1703 tavaszán kezdődött a Habsburg-uralom ellen. A nyolc éven át tartó küzdelem emléke büszkeséggel tölti el a Felső-Tisza vidéken élő lakosokat és az ország határain túl élő magyarokat is. A kulturális örökség nemcsak a múlt megőrzését foglalja magába, hanem meghatározza önazonosságunkat is. Az örökség segít a közösségnek a kollektív emlékezet ébren tartásában és az új identitásformák létrehozásában is.

Kutatásomban szeretnék egy átfogó képet adni arról, hogy a kuruc hagyományok ápolása mennyire van jelen a mindennapokban a települések életében. Fontosnak tartom azt is, hogy megvizsgáljam a települések médiaelérését is, hiszen úgy gondolom, a technikai fejlődés következtében elengedhetetlen, hogy a települések kuruc hagyományokat ápoló intézményei, a kuruc kor emlékét idéző rendezvények megjelenjenek a médiafelületeken.

Kutatásomhoz főként dokumentumelemzést végeztem, de empirikus módszereket is alkalmaztam (interjú, kérdőív). A vármegye jelentősebb településeit személyesen kerestem fel, hogy az egyes önkormányzatokban végezzem kutatásom. A vármegye települései mellett a történeti Szatmár vármegye közössegeit is vizsgáltam (Salánk, Nagyvárad).

A vizsgálatom, amely a kuruc kor hagyományainak jelenkori társadalomban betöltött szerepét tárja fel, segítséget ad a helyi önkormányzatoknak és a politikai döntéshozóknak is. A vizsgált települések szembesülnek a terület kulturális örökségének állapotával is. A közösségi összetartozás fejlesztésében is segítséget nyújthat.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Drabancz, M. R. (2021): II. Rákóczi Ferenc öröksége Kárpátalján. 56(1) 11-22.
- Drabancz, M. R. - Mészáros, Sz. (2020): The Cultural Heritage of the "Kuruc" World in Transcarpathia. Kulturális Szemle, 13 szám 6-16oldal
- Dupka, Gy. — Zubánics, L. (2019): Rákóczi tanulmadara. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest
- Erdősi, P. (2000): Feljegyzések az örökség diskurzusáról. Két konferencia tanúságai. Régió TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest 11. évfolyam 1. szám 267-275. oldal
- Erdősi, P. (2000): A kulturális örökség meghatározásának kísérletei Magyarországon. Régió. TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest 11. évfolyam 4.
- Gööz, L et al: Vaja. Száz Magyar Falu Könyvesház Kht, Budapest
- Magyar, Z. (2000): Rákóczi a néphagyományban. Osiris Kiadó, Budapest

- Sonkoly, G. (2000): A kulturális örökség fogalmának értelmezési és alkalmazási szintjei. Régió TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest 11. évfolyam 4. szám
- Internet 1: Vaja város honlapja: (Vaja.hu) Utolsó letöltés: 2025. 01. 28.
- Internet 2: Vaja – Vay Ádám emlékmű Fotó: Szabó János Zsolt (magyarsagunkhungarikumunk.hu/vaja/)
- Internet 3: Rákóczi Tárogató egyesület honlapja: Tárogató (tarogatocenter.hu) Utolsó letöltés: 2025. 01. 28.
- Internet 4: Vaja – Kuruc talpasok szobor Fotó: Szabó János Zsolt (magyarsagunkhungarikumunk.hu/vaja/) Utolsó letöltés: 2025. 01. 28.
- Internet 5: Vay Ádám Muzeális Gyűjteménye: (Vajavar.hu) Utolsó letöltés: 2025. 01. 28.
- Internet 6: II. Rákóczi Ferenc képmása (hu.museum-digital.org) Utolsó letöltés: 2025. 01. 28.
- Internet 7: Sonkoly, G: A kulturális örökség fogalmának értelmezése és alkalmazási szintjei <https://epa.oszk.hu/00000/00036/00038/pdf/03.pdf> utolsó letöltés: 2025. 01. 28.

Cultural Heritage of the Kuruc Era in Szabolcs-Szatmár-Bereg County

Ivett Szabó

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: ivettke0404@gmail.com

Keywords: Ferenc Rákóczi II, Kurucs, cultural heritage, traditions, social media

Although the Rákóczi War of Independence is widely known for its military events, it is often forgotten that the kuruc soldiers left behind not only a legacy on the battlefield, but also a cultural heritage that continues to contribute to our national identity today.

The war began in the spring of 1703 as an uprising against Habsburg rule. The memory of this eight-year-long struggle remains a source of pride for both the residents of the Upper Tisza region and Hungarians living beyond the country's borders. Cultural heritage encompasses not only the preservation of the past but also plays a key role in shaping our identity. It helps communities keep collective memory alive and contributes to the creation of new forms of identity. The aim of my research is to provide a comprehensive picture of how kuruc traditions are preserved and maintained in the everyday lives of local communities. I also consider it important to examine the media presence of these traditions, as I believe that in light of technological advancement, it is essential for institutions preserving kuruc heritage and events commemorating the kuruc era to appear on various media platforms.

My research primarily involved document analysis, but I also applied empirical methods such as interviews and questionnaires. I personally visited several key settlements within the county to conduct my research at local municipalities. In addition to the settlements of the present-day county, I also studied communities of the historical Szatmár County, including Salánk and Nagyvárád.

This investigation into the role of kuruc-era traditions in contemporary society can offer valuable insights for local governments and policymakers. It also highlights the current state of the region's cultural heritage and may contribute to the strengthening of community cohesion.

Szabolcs-szatmári női mesemondók repertoárjának felhasználása az óvodai nevelésben

Szabó Nikoletta

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: szabo.nikoletta2004@gmail.com

Kulcsszavak: népmese, mesemondó, mesefeldolgozás, mesefoglalkozás, hagyományápolás

Kutatásom a szabolcs-szatmári női mesemondók repertoárjának felhasználása az óvodai nevelésben címet kapta. Kutatói tevékenységem célja a régió kevésbé ismert női mesemondóinak, főként Jóni Anna és Varga Józsefné Nagy Erzsébet népmeséinek elemzése, feldolgozása és óvodai felhasználhatóságuk vizsgálata. A régió mesekincsének ilyen irányú kutatása eddig egyáltalán nem kapott figyelmet. A kutatás során többször látogattam el a Jósza András Múzeum Néprajzi Adattárába, ahol két mesemondó forrásszövegeihez jutottam hozzá. A gépiratok közül munkám során négy népmesét választottam ki. Ezeket a meséket a mai nyelvhasználat sajátosságaihoz igazítottam, valamint olyan átdolgozásokat végeztem rajtuk, amelyek alkalmassá teszik őket az óvodai környezetben történő alkalmazásra. A mesék nyelvezete egyszerűbbé vált, hogy a gyermekek könnyebben megértsék, miközben igyekeztem megőrizni a történetek eredeti varázsát és kulturális értékeit. Az átdolgozott meséket egy olyan nyíregyházi óvodában próbáltam ki, amely különösen nagy hangsúlyt fektet a néphagyományok ápolására és a helyi értékek közvetítésére. Az óvodai tevékenységek során két mesét dolgoztam fel a gyermekekkel, leginkább bábozással, valamint interaktív mesélési módszerrel. A mesék lenyűgözték a gyerekeket, és a népmesék varázsa valódi hatást gyakorolt rájuk. Nemcsak szórakoztak a történeteken, hanem érzelmi biztonságot és kreatív inspirációt is kaptak. A foglalkozások során a gyerekek képzelete és részvételi hajlandósága kimagasló volt, ami rámutatott arra, hogy a népmesék erőteljes eszközök lehetnek az óvodai nevelésben.

A kutatás során fontos szempont volt számomra, hogy a helyi népmesék révén erősítsem a gyermekek identitását, személyiségét és kötődését a szülőföldhöz. A mesék nemcsak szórakoztató történetek, hanem a régió kultúrájának, hagyományainak és értékeinek hordozói is. A pedagógusok számára pedig rendkívül hasznos lehet a helyi népmesék ismerete, hiszen ezek a történetek hozzájárulnak a gyermekek érzelmi, szociális és nyelvi fejlődéséhez egyaránt.

Tapasztalataim szerint az óvodapedagógusok nem, vagy csak nagyon ritkán fordulnak a helyi mesemondók repertoárjához, ezért kutatásom nem titkolt célja az is, hogy felhívjam a figyelmet a regionális népmesék fontosságára. Arra szeretném ösztönözni mind a gyakorló pedagógusokat, mind az óvodapedagógia szakos hallgatókat, hogy ismerjék meg környezetük népmesei hagyományait, és építsék be ezeket a mindennapi nevelési gyakorlatukba. Összességében úgy vélem, hogy a kutatásom hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyermekek számára élményszerű és értékteremtő nevelési környezetet biztosítsunk, miközben a helyi kulturális értékeket is megőrizzük és továbbadjuk a következő generációk számára.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Andrásfalvy Bertalan, Kovács Ágnes (2023). Tyukodi népmesék I-II. Antológia Kiadó. Lakiletek.
- Bajzáth Mária (2022). Mesefoglalkozások gyűjteménye 1. Pedagógusoknak. Lampion Könyvek Kiadó. Budapest.
- Bakonyi Pálné & Szabadi Ilona (1976). Az óvodai nevelés országos alapprogramja. Tankönyvkiadó. Budapest.
- Béres András (1967). Rozsályi népmesék, Akadémiai Kiadó. Budapest. (Új Magyar Népkiáltási Gyűjtemény)
- Biczó Gábor (szerk.) (2019). Jóni Ferenc meséi (Válogatás Erdész Sándor gyűjtéséből) Szöveggyűjtemény. Didakt Kft. Debrecen.
- Bruno Bettelheim (1985). A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Corvina Kiadó. Budapest.
- Bujdosóné dr. Papp Andrea (2015). Tevékenységek a kompetenciák kialakulásához. Mesevers tevékenység. In: Pálfi Sándor (szerk.), Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv. SZAKTÁRNET (TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0009). Debrecen.
- Csáka Nikolett (2023). A lokális hagyományok szerepe az óvodások nemzeti identitás fejlesztésében. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász.
- Dankó Ervinné (2016). Nyelvi-kommunikációs nevelés az óvodában. Flaccus Kiadó. Debrecen.
- Domokos Mariann (2008). Mesemondók és mesegyűjtők a 19. században: Marosi Gergely és mesélői In: Gulyás Judit (szerk.), Tanulmányok a 19. századi magyar szövegfoklóról. ELTE BTK Folklóre Tanszék. Budapest. (242-279.o.)
- Erdész Sándor (gyűjt.) (1958). Népmesék Nyírvasváriból, magnetofon-felvétel. JAMNA. Itsz. 105-67. Nyíregyháza. /Kiszállási jelentés, Tartalomjegyzék/
- Erdész Sándor (gyűjt.) (1959). Horváth Jánosné Jóni Anna ramocsaházi cigányasszony meséi, JAMNA. Itsz. 2897-67. Nyíregyháza. /Beszélgetés a meséről, életéről 371-372./
- Erdész Sándor (gyűjt.) (1959). Négy népmese Nyírvasváriból. JAMNA. Itsz. 117-67. Nyíregyháza. /Mesemondóra vonatkozó adatok/
- Erdész Sándor (1963). Az öreg festő. Eredeti népmesék Nyírvasváriból. A nyírbátori Báthori István Múzeum Füzetek. Nyírbátor.
- Erdész Sándor (1964). A Szabolcs-Szatmári népmesekutatás. Szabolcs Szatmári Szemle. 1964. 2. sz. (47 – 49.o.)
- Erdész Sándor, Halmos István (1968). Ruszkovics István meséi. Jóna András Múzeum. Nyíregyháza.; Néprajzi Múzeum, Budapest.
- Erős Vivien Emese (2024). Regionális népmesék feldolgozásának lehetőségei az óvodában. In: Imre Rubenné & Nagy Balázs (szerk.), A gyermekkultúra és a mesekutatás új eredményei. Acta Academiae Nyíregyhaziensis. Nyíregyháza
- Frang Gizella (2022). A hagyományok felelevenítése a kisgyermeknevelésben. J. Selye University. Komárom. (Szlovákia), <https://doi.org/10.36007/4478.2023.49>
- G. Gődény Andrea, Koósné Sinkó Judit (2013). Interaktív mesék az óvodás években és óvoda – iskola átmenet idején. In: Podráczky Judit (szerk.), Művészeti nevelés kora gyermekkorban. (65-71.), Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Budapest.
- Gönczöl Andrea (2013). Ariadné fonala – A meseprodukció formái. In: Podráczky Judit (szerk.), Művészeti nevelés kora gyermekkorban. (73 – 81.) Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Budapest.

- Honti János (1962). A mese világa. Magvető Kiadó. Budapest.
- Imre Rubenné (2012). Dramatikus játékok az óvodában. In: Brezsnyánszky László, Györgyiné Harsányi Judit & Jenei Teréz (szerk.), Tanulmányok a kora gyermekkor pedagógiája, pszichológiája köréből. (123-138.) Nyíregyházi Főiskola Bessenyei Könyvkiadója. Nyíregyháza.
- Karácsony-Molnár Erika (2021). Van-e helye a néphagyománynak a 21. századi nevelésben, oktatásban? – jeles napi ünnepi szokások az óvodai nevelésben. In: Lovassy Attila, Pázmány Ágnes (szerk.): Kihívások a 21. századi nevelésben-oktatásban. AVKF. Vác.
- Kerekes Valéria (2022). Mese és gyermek kapcsolata az óvodai nevelésben. Mese összművészeti folyóirat. /Mese és gyermek/ 2022. 1. évfolyam
- Keszeg Vilmos (2007). A népmese előadásának módja és kontextusa. Ethnographia (118/2007. 1.sz.)
- Komáromi Gabriella (1999). Gyermekirodalom. Helikon Kiadó. Budapest.
- Kosztu Brigitta (2019). A szabólegény macskája - Népmesék a Nyírségben. Sóstói Múzeumfalú. Nyíregyháza.
- Kovács Ágnes (1972). Icinke-picinke, Móra Ferenc Könyvkiadó. Budapest.
- Lázár Katalin (2008). Gyertek, gyertek játszani! IV. Játékközlés: Alföld. Eötvös József Könyvkiadó. Budapest
- Lendvai Lászlóné (2018). Óvodai nevelés országos alapprogramja. MÓD-SZER-TÁR Oktatásszervező és Tanácsadó Bt. Budapest.
- Országos Pedagógiai Intézet (1989). Az Óvodai Nevelés Programja. Tankönyvkiadó Vállalat. Nyíregyháza.
- Papp Melinda (2023). Hogyan meséljünk az óvodás korosztálynak? A mesemondás hatékony módszerei óvodáskorban. Anyanyelv-pedagógia 3(16), <https://doi.org/10.21030/anyp.2023.3.1>
- Papp Kornélia (2012). Szájról szájra, kézzel kézre III. kötet. Geobook Hungary Kiadó. Szentendre.
- Pásztor Enikő (2019). Nemzeti nevelés az óvodákban a megváltozott Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szellemében. Képzés és Gyakorlat 3-4.(17), <http://doi.org/10.17165/TP.2019.3-4.17>
- Raffai Judit (2016). Mesemondók és mesetípusok. Értekezés a vajdasági magyar mesemondásról, Életjel Kiadó, Budapest.
- Raffai Judit (2017). A magyar mesemondás hagyománya. Hagyományok háza, Budapest.
- Téglás Zsolt Gábor (2009). A hagyományápolás szerepe az óvodai és az iskolai nevelésben. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest.
- Voigt Vilmos (szerk.) (1998). A magyar folklór. Osiris Kiadó. Budapest.
- Zalka Csenge Virág (2016). Mesemondók márpedig vannak. A nemzetközi mesemondás világa. Pont Kiadó. Budapest.
- Internet 1: 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (2024.04.17.)
- Internet 2. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- Internet 3. Bumberák Maja (2019). Mesegyűjtő misszió Szabolcs-Szatmár-Bereg megye falvaiban (2024.06.25.)
- Internet 4. <https://majamesel.wordpress.com/2019/07/04/mesegyujto-misszio-szabolcs-szatmar-bereg-megye-falvaiban/>

- Interenet 5. Erdész Sándor, Halmos István (1968) Ruszkovics István meséi. Tartalom (2024.10.15.)
- Interenet 6. <https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-1067.html>
- Interenet 7. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/r-738B0/ruszkovics-istvan-galocs-1867baktaloranthaza-1958-739B3/>
- Interenet 8. Hagyományok háza. Rendhagyó irodalomóra A rest leány meséjével (2025.01.10.) <https://hagyomanyokhaza.hu/hu/node/4643>
- Interenet 9. Nagy Balázs (2023). Illetlen nyelvhasználat a rozsályi népmesékben (Magyar Nyelvőr 147. 2023; 442-460.) (2024.09.10.) <https://nyelvor.mnyknt.hu/wp-content/uploads/147403.pdf>, <https://doi.org/10.38143/Nyr.2023.4.442>
- Interenet 10. Nagy Ilona (2003). A népmese: az élőszótól a nyomtatásig. Ifjúságiirodalom, Elektronikus Könyv és Nevelés V. évf., 2003. 3. sz. – EPA (2024.09.10.) <https://epa.oszk.hu/01200/01245/00019/21NAgyI.html>
- Internet 11. Népművészet Mesterei egyesített jegyzék (2017-19). Szabolcs-Szatmár-Bereg személyei (2024.11.30.) <http://nepmuveszetmesterei.hu/index.php/megyek/30-szabolcs-szatmar-bereg>
- Internet 12. Raffai Judit, Dala Sára (2005). Napjaink mesemondása (Napkút Kiadó) (2024.11.20.) http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput_2005/2005_01/109.htm
- Interenet 13. Raffai Judit (2014). Vajdasági női mesemondók. Országos Széchenyi Könyvtár, Híd, 2014. június (2024.10.10.) https://epa.oszk.hu/01000/01014/00115/pdf/EPA01014_hid_2014_06_058_067.pdf
- Interenet 14: Ragan, Kathleen (2010). Asymmetry in Male and Female Storyteller Priorities: An analysis by gender of a selection of published folk narratives collected from storytellers worldwide (2024.12.08.) https://www.researchgate.net/publication/382307429_Asymmetry_in_Male_and_Female_Storyteller_Priorities_An_analysis_by_gender_of_a_selection_of_published_folk_narratives_collected_from_storytellers_worldwide
- Interenet 15: Sebestyén Ádám (2009). Bukovinai székely népmesék I.; Fábíán Ágostonné Márka meséi (átdolgozott kiadás), Szekszárd (2025.01.10.) http://users.atw.hu/nepmesek/b_sz_n/bszn_1/marika_1.pdf
- Internet 16: Tancz Tünde (2009). Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben /Anyanyelv-pedagógia/ II. évfolyam. 2. szám (2025.01.10.) <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=161>
- Internet 17: Zókai Katalin (2007). A meseválasztás kérdései az óvodában. Pedagógiai Folyóiratok (2024.04.30.) <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/a-mesevalasztas-kerdesei-az-ovodaban>

Folktales collections of storyteller women from Szabolcs-Szatmár in kindergarten education

Nikoletta Szabó

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: szabo.nikoletta2004@gmail.com

Keywords: folk tale, storyteller, fairy tale interpretation, storytelling activity, tradition preservation

The aim of my research is to analyze, adapt, and explore the applicability of folk tales told by lesser-known female storytellers from the Szabolcs-Szatmár region - particularly Anna Jóni and Erzsébet Nagy Józsefné Varga - for use in preschool education. This specific segment of regional folk narrative tradition has received little to no scholarly attention until now.

Throughout the research process, I made several visits to the Ethnographic Archive of the Jósza András Museum, where I accessed original transcripts of tales by the two storytellers. From the available manuscripts, I selected four folk tales, which I then adapted to align with the linguistic features of contemporary language. These adaptations were designed to make the stories more accessible and engaging for preschool children, while preserving the original charm and cultural value of the narratives.

The adapted stories were piloted in a kindergarten in Nyíregyháza that places strong emphasis on the preservation of folk traditions and the promotion of local cultural heritage. During the implementation, two stories were explored with the children, primarily through puppet play and interactive storytelling techniques. The tales captivated the children, and the magic of the folk narratives had a profound impact on them. The children not only enjoyed the stories but also experienced emotional security and creative inspiration. Their imagination and willingness to participate were outstanding, demonstrating that folk tales can serve as powerful tools in early childhood education.

A key objective of my research was to strengthen children's identity, personality, and sense of belonging to their homeland through exposure to local folk tales. These stories are not merely entertaining narratives but also bearers of the region's cultural traditions and values. For educators, knowledge of local folk tales can be an invaluable resource, as such narratives contribute significantly to children's emotional, social, and linguistic development.

Based on my experiences, local preschool educators rarely - if ever - draw from the repertoire of regional storytellers. Therefore, one of the central aims of my research is to draw attention to the importance of regional folk tales. I hope to encourage both practicing educators and students of early childhood education to familiarize themselves with the folk storytelling traditions of their local communities and incorporate them into their everyday educational practices.

In conclusion, I believe that my research contributes to the creation of a meaningful and value-rich educational environment for children while also preserving and passing on local cultural heritage to future generations.

Luxemburgi Zsigmond birtokadományai és a mezővárosok

Tóth Miklós

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: academia.edu.tothmiklos@gmail.com

Kulcsszavak: Luxemburgi Zsigmond, mezőváros, oppidum, civitas, városfejlődés

Kutatásom tárgya a középkori magyar városfejlődés vizsgálata Luxemburgi Zsigmond uralkodása idején. A téma jelentőségét az adja, hogy a 14–15. század fordulóján látványos folyamatok játszódtak le a hazai városfejlődésben. A városias funkciókkal rendelkező településekre használt következetlen terminushasználat az 1380/1390-es években mindinkább stabilabbá válik, amelynek elsődleges oka a korszak királyi várospolitikájában keresendő. Ezért a Zsigmond-kor korszakhatárként is kezelhető a hazai városfejlődés vizsgálatakor.

A munka során a magyar és idegen nyelvű (angol, román, szlovák, horvát, stb.) várostörténeti szakirodalmat használtam fel. A levéltári forrásállományt alapvetően a korabeli latin nyelvű okleveles anyag jelentette Luxemburgi Zsigmond magatartásának megértéséhez véleményem szerint nemcsak a hazai, hanem a német és a cseh területek királyi várospolitikáját is vizsgálnunk kell. Elképzelhetőnek tartom, hogy Zsigmond a nyugati mintákat is figyelembe vette, amely hatással volt a magyarországi várospolitikai elképzeléseire is. Kutatásom 2025. április 15-én a 37. OTDK Humán Tudományi Szekciójában a középkori és kora újkori magyar történelem tagozatban II. helyezést ért el. A Budapest Főváros Levéltárának szervezésében megvalósuló Fiatal Várostörténészek Konferencián 2025. május 8-9 között Az 1405. évi városi dekrétum és a mezővárosok címmel adtam elő. Az 1405. évi királyi kiváltságlevelek és a városi dekrétum címmel előadásom tanulmányként megjelenés alatt áll az URBS várostörténeti folyóiratban.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Bácskai Vera (1965): Magyar mezővárosok a 15. században. Budapest
- Blazovich László (2002): Városok az Alföldön a 14-16. században. Dél-Alföldi évszázadok 17. Szeged
- Collectio Diplomatica Hungarica (2009): A középkori Magyarország digitális levéltára. CD-ROM. Szerk. Rácz György. Budapest
- János M. Bak (2019): Online Decreta Regni Mediaevalis Hungariae. The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary
- Engel Pál (1977): Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond korban (1387-1437). Budapest
- Engel Pál (2001): Magyar középkori adattár. Magyarország világi archontológiája 1301-1457. Középkori magyar genealógia. CD-ROM. Budapest
- Fügedi Erik (1972): Mezővárosaink kialakulása a XIV. században. Történelmi Szemle 14 321–342. pp.

- Fügedi Erik (1977): Vár és társadalom a 13-14. századi Magyarországon. Értekezések a történeti tudományok köréből., Budapest
- Fügedi Erik (1981): Középkori magyar városprivilegiumok. In: Uő: Kolduló barátok, polgárok, nemesek. Tanulmányok a magyar középkorról. Bp., 238–311. pp.
- Gulyás László Szabolcs (2009): A középkori mezővárosok gazdasági-társadalmi szerepének megítélése a történeti szakirodalomban. In: Valóság 52. 2. sz. 69–81. pp.
- Gulyás László Szabolcs (2013): Megjegyzések az északkelet-magyarországi mezővárosok középkori fejlődésének jellemzőihez. In: Századok 147. 317–346. pp.
- Gulyás László Szabolcs (2014): Civitas vagy oppidum? Szempontok 15. századi mezővárosaink jogi terminológiájának vizsgálatához. In: Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I-II. kötet Szerk.: Bárány Attila – Dreska Gábor – Szovák Kornél. Budapest-Debrecen, I. kötet, 391–403. pp.
- Gulyás László Szabolcs (2017): Mezővárosi önkormányzat a középkori Hegyalján. Budapest
- Gulyás László Szabolcs (2018): A mezővárosok kialakulásának birtokjogi vonatkozásai. 2018, Cluj – Kolozsvár – Clausenburg 700. Várostartörténeti tanulmányok. Studii de istorie urbana. Főszerk. Lupescu Makó Mária. Szerk. Ionut Costea – Ovidiu Ghitta – Sipos Gábor – Rüszt Fogarasi Enikő. Kolozsvár, 321–328. pp.
- Incze János (2012): Luxemburgi Zsigmond városzálogosításai: Segesd és Bártfa esete. In: Jakab Péter; Mikó Gábor; Péterfi Bence; Vadas András (szerk.) Micae mediaevales II. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. Budapest, 109 – 122. pp.
- Incze János (2018): Luxemburgi Zsigmond zálogosítási gyakorlata Magyarországon. Budapest, 47–66. pp.
- Kubinyi András (1972): A magyarországi városhálózat XIV-XV. századi fejlődésének néhány kérdése. In: Tanulmányok Budapest múltjából 19. Bp. 39–56. pp.
- Lakatos Bálint (2019): Mezővárosi oklevelek. Budapest
- Mályusz Elemér (1953): A mezővárosi fejlődés. In: Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon a 14. században. Szerk. Székely György. Bp., 128–191. pp.
- Mályusz Elemér (1984): Zsigmond király uralma Magyarországon 1387-1437. Budapest Magyar Nemzeti Levéltár, Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Fényképgyűjtemény Magyar Nemzeti Levéltár, Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár
- Süttő Szilárd (2003): Anjou-Magyarország alkonya; Magyarország politikai története Nagy Lajostól Zsigmondig, az 1384-1387. évi belviszályok okmánytárával. I–II. kötet. Szeged
- Szende Katalin (2011): A magyar városok kiváltságolásának kezdetei. In: Debrecen város 650 éves. Várostartörténeti tanulmányok. Szerk. Bárány Attila, Papp Klára, Szálkai Tamás. Debrecen, 23–48. pp.
- Szende Katalin (2016): Mennyit ér a kiváltság? Városprivilegiumok kibocsátása és rendelkezéseik betartása I. Károly alatt. In: Pénz, posztó, piac, ed. Weisz Boglárka. Budapest, 285–339 pp.
- Szende Katalin (2022): The birth of oppida: small towns in Hungary in the Angevin period. Urban History, 484–501. pp., <https://doi.org/10.1017/S0963926821000298>
- Teke Zsuzsa (2004): Adalékok Zsigmond várospolitikájához 1387–1405. In: Változatok a történelemre: tanulmányok Székely György tiszteletére. (Monumenta historica Budapestinensia; vol 14). Szerk. Erdei Gyöngyi – Nagy Balázs. Bp., 225–233. pp.
- Tóth Miklós (2003): Rózsahegy története a 14 – 15. században. 949–957. pp., <https://doi.org/10.30790/mnyj/2023/73>

- Tóth Miklós (2023): Egy 15. századi bihari falu és a budai jog; Rév „mezőváros” története a Zsigmond korban. In: A Bihari Múzeum Évkönyve XXVIII. Berettyóújfalu, 59–82. pp.
- Tringli István (2008): A Perényi család levéltára 1222-1526. Budapest
- Weisz Boglárka (2012): Vásárok és lerakatok a középkori Magyar Királyságban. Budapest

Sigismund of Luxembourg's estate donations and the market towns

Miklós Tóth

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: academia.edu.tothmiklos@gmail.com

Keywords: Zsigmond of Luxembourg, market town, oppidum, civitas, urban development

The subject of my research is the study of medieval Hungarian urban development during the reign of Sigismund of Luxembourg. The significance of this topic lies in the fact that spectacular processes took place in Hungarian urban development at the turn of the 14th and 15th centuries. The inconsistent use of terminology for settlements with urban functions became more stable in the 1380s and 1390s, primarily due to the royal urban policy of the period. Therefore, the Sigismund era can be treated as a turning point in the study of Hungarian urban development.

In my work, I used Hungarian and foreign-language (English, Romanian, Slovak, Croatian, etc.) literature on urban history. The archival source material consisted mainly of contemporary Latin-language documents. In my opinion, in order to understand Sigismund of Luxembourg's behavior, we must examine not only domestic urban policy, but also that of the German and Czech territories. I believe it is conceivable that Sigismund also took Western models into account, which influenced his ideas on urban policy in Hungary.

My research won second place in the medieval and early modern Hungarian history section of the 37th OTDK Humanities Section on April 15, 2025. At the Young Urban Historians' Conference, organized by the Budapest City Archives on May 8–9, 2025, I gave a lecture titled "The Urban Decree of 1405 and the Market Towns." A paper version of my presentation, under the title "The Royal Charters and Urban Decree of 1405," is currently under review for publication in URBS, the journal of urban history.

II. MESTERKÉPZÉSI SZAKOS ÖSZTÖNDÍJAS HALLGATÓK ABSZTRAKTJAI

A sport- és drámapedagógia párhuzamainak neveléstudományi vonatkozásai

Hódos Péter Levente

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: hodospeter.17@gmail.com

Kulcsszavak: modern neveléstudomány, drámapedagógia, sportpedagógia, tehetségmodell

A modern neveléstudomány egyre nagyobb hangsúlyt helyez a holisztikus megközelítésre, amely a tanulók szociális képességeinek, érzelmi intelligenciájának és személyiségfejlődésének támogatását célozza. Ez a szemlélet túlmutat a tantárgyi tudás elsajátításán, és komplex készségek fejlesztésére fókuszál, mint például az együttműködés, kommunikáció és empátia. A sport és a dráma pedagógiai eszközként hatékonyan járul hozzá ehhez a célhoz, mivel mindkettő gyakorlati, élményalapú tanulást tesz lehetővé. A testnevelés és a drámapedagógia egyaránt elősegíti a tanulók aktív részvételét, kreativitásuk kibontakoztatását, valamint a csoportos munka által a közösségi érzés erősítését. Ezen pedagógiai területek integrált alkalmazása hatékonyan támogatja a tanulók teljes körű fejlődését. Kutatásomban azt vizsgálom, hogy a drámapedagógia és a sportpedagógia milyen készségeket és képességeket fejleszt, különös tekintettel a szociális készségekre, kreativitásra és érzelmi intelligenciára. Ezen kívül összehasonlítom a két terület hatását a diákok motivációjára, különös figyelemmel az autonómia, kompetencia és kapcsolódás érzésének kialakulására.

A kutatásomat félig strukturált interjúk és kérdőíves módszerek alkalmazásával végzem, hogy mélyebb betekintést nyerjek a dráma és sport által fejlesztett készségek, valamint a diákok motivációjának összefüggéseibe. A várható eredmények rávilágíthatnak arra, hogy a drámapedagógia és a sportpedagógia milyen közös alapokon segítheti a tanulók szociális és személyiségfejlődését, valamint a belső motiváció erősítését. Tudományos szempontból ezek az eredmények hozzájárulhatnak a holisztikus oktatási módszerek fejlesztéséhez, valamint irányt mutathatnak a tantárgyközi megközelítések hatékonyságának értékelésében és alkalmazásában.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Eck J. (2017): Drámapedagógia a tantárgypedagógiákban. In: Zsolnai Anikó, Kasik László (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban 2016. SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA Pedagógiai Tudományos Bizottsága. Szeged. 26-54.
- Fatma S. U., Giyasettin D. (2017). The effect of creative drama on critical thinking in preservice physical education teachers. Thinking Skills and Creativity, vol. 24, pages 164-174. ISSN 1871-1871, <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2017.02.018>
- Goschi G., Pálvölgyi Á. (szerk.) (2022): Dobbantó: A sportpszichológia tankönyve I. Sport és Lélek – Sport-pszichoterápiás Egyesület, Budapest.

- Howley D., Dyson B., & Rodrigues A. I. C. (2024): Drama in the dream factory: a teacher's experience and understanding of promoting social and affective learning in physical education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1–15., <https://doi.org/10.1080/17408989.2024.2374271>
- Moravec M., Nagy L., Hódos P. L., Molnár-Gál M. (2023): *Mozgásharmónia: A zenei és a sporttehetségek összehasonlító elemzése*. Magyar Sporttudományi Szemle 24/104. Budapest, 2023.

Educational Implications of the Parallels in Sports and Drama Pedagogy

Péter Levente Hódos

University of Nyíregyháza, Hungary

e-mail: hodospeter.17@gmail.com

Keywords: modern education science, drama pedagogy, sports pedagogy, talent model

Modern educational science increasingly emphasizes a holistic approach that aims to support students' social skills, emotional intelligence, and personal development. This perspective extends beyond subject-specific knowledge acquisition, focusing on the development of complex skills such as collaboration, communication, and empathy. Sport and drama serve as effective pedagogical tools to achieve these goals, as both provide experiential, practice-based learning opportunities. Physical education and drama pedagogy alike encourage active participation, foster creativity, and strengthen a sense of community through teamwork. The integrated application of these fields effectively supports students' overall development.

In my research, I examine the skills and competencies developed through drama and sports education, with particular attention to social skills, creativity, and emotional intelligence. Additionally, I compare the impact of these two fields on students' motivation, focusing on the development of autonomy, competence, and relatedness. My study employs semi-structured interviews and questionnaires to gain deeper insights into the relationship between the skills developed through drama and sports and students' motivation. The expected results may highlight the common foundations of drama and sports pedagogy in fostering students' social and personal growth, as well as strengthening intrinsic motivation. From a scientific perspective, these findings could contribute to the advancement of holistic teaching methods and offer guidance for evaluating and applying interdisciplinary approaches effectively.

A kótaji helyi roma társadalom közösségi változásai

Koncsol Krisztián

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: k.koncsol35@gmail.com

Kulcsszavak: roma közösség, szubkulturális értékek, vallási csoportok

Az elmúlt évtizedekben nem csak a magyar társadalom, hanem a kótaji romák életében is nagy változások történtek, úgy a kultúrában, mint a vallásban vagy az életstílusban. Országosan ismertté váltak a kisegyházak, evangéliumi hitgyülekezetek, melyek úgy formálták át az itt élő hívek mindennapjait, hogy a közösség, a közösségi élet továbbra is meghatározó maradt számukra.

Kutatásom célja, hogy lakóhelyemen, Kótajban vizsgáljam a roma közösségeket, azok jellemzőit, változásait. A helyi kulturális terek, intézmények, civil szervezetek közösségépítő tevékenysége mellett fontosnak tartom a vallási csoportok működését is tanulmányozni. Kutatási kérdéseim között hangsúlyosan szerepel a roma népesség közösségi csoportjainak, értékeinek változása, illetve ezek okainak vizsgálata. Hipotézisemmel valószínűsítom, hogy a kótaji roma közösség tagjai a Glória Gyülekezet munkája miatt nagy vallási és életviteli változásokon mentek keresztül, ami azonban nem járul hozzá a lokális közösség társadalmi integrációjához.

Kutatási módszerként dokumentumelemzést, statisztikai adatok másodelemzését, kérdőíves megkérdezést, továbbá kvalitatív módszerként félig strukturált interjúk elvégzését tervezem. Kérdőívvel a vallási közösségek tagjait szólítom meg. Strukturált interjúkat készítek a romák életében meghatározó szerepet játszó egyénekekkel, a vallási csoportok vezetőivel, a hagyományos közösségekben élő romákkal, továbbá a település és a kulturális élet irányítóival. A kapott eredmények valószínűsíthetően segítik megérteni az itt élő cigányság jellemzőit, szubkulturális értékeit. Céloom továbbá bemutatni a Glória Gyülekezet közösségfejlesztő programjait, azok hatásait, integráló szerepét a település, az itt élő roma és nem roma emberek számára.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Arapovics Mária (2019): A közösségfejlesztés és a kulturális közösségfejlesztés gyakorlata. Szabadtéri Néprajzi Múzeum-NMI Művelődési Intézet-OSZK, Budapest, 2019.
Az egyház szerepe a romák társadalmi integrációjában. Az egyház szerepe a romák társadalmi integrálásában - CEFERINO - HÁZ
- Gyetvai Gábor – Rajki Zoltán (2012): A keresztény cigány közösségek szociológiája. Cigány Módszertani és Kutató Központ, Budapest
- Havasi Virág (2017): A történelmi egyházak cigány missziós tevékenység Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 147-191.old. ISSN_2062-204X_8_evf_1_kszs_2017_147-191.pdf (matarka.hu)

- Horváth János Sándor (2022): Cum Deo Pro Patria, avagy az egyházak szerepe a roma integrációban. Cum Deo Pro Patria, avagy az egyházak szerepe a roma integrációban MCC Corvinák (corvinak.hu)
- Juhász Erika (2003): A közösségfejlesztés történetének vázlata. In: Dr. Éles Csaba (szerk.): Nézőpontok és láttelepek [Acta Andragogiae et Culturae sorozat 20. szám]. Debrecen, 2003.
- Kemény István - Janky Béla - Lengyel Gabriella (2004): A magyarországi cigányság 1971-2003. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Bp. 2004.
- Kotics József (2023): A neoprotestáns kisegyházak szerepe roma közösségek társadalmi integrációjában. Glossa Iuridica. 4. 261-272. pp., <https://doi.org/10.55194/GI.2023.4.11>
- Rixer Ádám (2021): Az új vallási közösségek létrejöttének magyarországi okai a XXI. század elején. Vallástudományi Szemle, 1. 30-66.pp., <https://doi.org/10.55193/RS.2021.1.30>
- Internet 1: Magyarország Helységnévtára: www.ksh.hu
- Internet 2: www.kotaj.hu

Community changes in the local Roma society in Kótaj

Krisztián Koncsol

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: k.koncsol35@gmail.com

Keywords: Roma community, subcultural values, religious groups

In the past decades, not only Hungarian society but also the life of the Roma in Kótaj has undergone great changes, not only in culture but also in religion and lifestyle. The small churches and evangelical congregations have become nationally known and have transformed the daily lives of the local believers in such a way that community and communal life have remained a dominant feature of their lives.

My research aims to examine the Roma communities in my place of residence, Kótaj, their characteristics and changes. In addition to the community-building activities of local cultural spheres, institutions and NGOs, I also consider it important to study the functioning of religious groups. My research questions focus on the changes in the community groups and values of the Roma population and the reasons for these changes. I hypothesize that the members of the Roma community in Kótaj have undergone major religious and lifestyle changes due to the work of the Gloria Congregation, which, however, does not contribute to the social integration of the local community.

I plan to use documentary analysis, secondary analysis of statistical data, questionnaires and semi-structured interviews as a qualitative research method. I will address members of religious communities with a questionnaire. I will conduct structured interviews with individuals who play a key role in the life of Roma, leaders of religious groups, Roma living in traditional communities, as well as with the leaders of the municipality and cultural life. The results obtained are likely to help us understand the characteristics and subcultural values of the Roma living here. My aim is also to present the community development programmes of the Glória Congregation, their effects and their integrating role for the settlement, the Roma and non-Roma people living here.

A fiatal felnőttek tudatos táplálkozása és a funkcionális élelmiszerekre vonatkozó attitűdvizsgálat

Tóth Sára Klaudia

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: tothsara099@gmail.com

Kulcsszavak: egészségtudatos táplálkozás, funkcionális élelmiszerek, önkontroll

Az egészséges, kiegyensúlyozott táplálkozás jelentősen hozzájárulhat az életminőség javításához és a hosszabb élettartamhoz. Ezért törekszik az élelmiszeripar olyan funkcionális élelmiszerek fejlesztésére, amelyek egészségvédő hatásúak, így segíthetnek a civilizációs betegségek terjedésének lassításában. A táplálkozás tudatos irányítása, és a helyes döntéshozatal kulcsszerepet játszik az egészséges életmód kialakításában, és magyarázatot adhat az elhízás hátterében álló étkezési magatartásformákra is.

Felmérésem eredményeit egy 31 kérdésből álló kérdőívre alapoztam, melyet nyíregyházi fiatal felnőttek töltöttek ki (N=372). A válaszadók életkora 18 és 29 év közé sorolható. Az önkontroll méréséhez Tagney, Baumeister és Boone (2004) önkontroll skáláját használtam. A kapott adatokat az SPSS 16.0 szoftverével dolgoztam fel, ká négyzet, korreláció és T próba statisztikai eljárást alkalmaztam. A vizsgált korosztály közel 80%-a nem ismeri a funkcionális élelmiszerek fogalmát, és csak egy kisebb csoport rendelkezett helyes ismeretekkel. A vásárlási döntések legmeghatározóbb szerepe a funkcionális élelmiszerek mellett, az egészségvédő hatásuk ($p=0,000$ $r=0,521$). Az önkontroll szintje és az egészséges táplálkozás mértéke között erős szignifikancia jött létre ($p=0,000$ $r=0,283$; $p=0,000$ $r=0,259$; $p=0,000$ $r=0,203$). Az önkontroll és a funkcionális élelmiszerek ismerete között nem jött létre kapcsolat ($p=0,900$ $r=0,002$).

Biacs és Péter (2017) szerint a kereslet folyamatosan nő a funkcionális élelmiszerek iránt. Eredményeim azonban azt mutatják, hogy a vizsgált korosztály jelentős része nem ismeri ezeket az élelmiszereket. Papp-Bata és Beard (2019) kutatása szerint az íz az egyik legfontosabb tényező Európában, de a vizsgálatom során az egészségre gyakorolt hatás bizonyult meghatározóbbnak. Krisztik-Pető (2021) eredményeivel összhangban találtam összefüggést az önkontroll és az egészséges táplálkozás között, viszont a funkcionális élelmiszerek csekély ismerete miatt nincs kapcsolat az önkontroll és a funkcionális élelmiszerek vásárlása között.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

Barcs, J. - Jenes, B. (2017): Funkcionális élelmiszerek növekvő népszerűsége – A hazai cereáliapiac fogyasztói megítélése, Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Nemzetközi Gazdálkodási Intézet (Corvinus University of Budapest, Faculty of Economics and Business, Institute of International Business) H-1093 Budapest, Fővám tér 8., <https://doi.org/10.20494/TM/4/1-2/3>

- Barna I. – Nyúl D. – Szentes T. – Schwab R. (2018): A bélmikrobiom, a metabolikus betegségek és a hypertonia kapcsolatának irodalmi áttekintése. Orvosi Hetilap. 159 346–351.pp., <https://doi.org/10.1556/650.2018.30787>
- Biacs A. - Péter Á. (2017): Funkcionális élelmiszerek előállítása, forgalmazása és fogyasztása Magyarországon, Szent István Egyetem, Élelmiszer-tudományi Kar, Mikrobiológiai és Biotechnológiai Tanszék (Szent István University, Faculty of Food Science, Department for Microbiology and Biotechnology)H-1118 Budapest, Villányi út 29-43
- Biró, Gy. (2004): Új funkcionális élelmiszer alkotórészek – A rosszindulatú daganatok és az oxidatív degradáció. Édesipar. 2004. 50 (4) 137–146. •Blaylock, J., Smallwood, D., Kassel, K., Variyam, J., Aldrich, L. (1999), “Economics, food choices, and nutrition”, Food Policy, 24(2-3), 269-286. pp., [https://doi.org/10.1016/S0306-9192\(99\)00029-9](https://doi.org/10.1016/S0306-9192(99)00029-9)
- Danielsen, K. K. – Svendsen, M. – Mæhlum, S. – Sundgot-Borgen, J. (2013): Changes in body composition, cardiovascular disease risk factors, and eating behavior after an intensive lifestyle intervention with high volume of physical activity in severely obese subjects: a prospective clinical controlled trial. Journal of obesity, 2013, 325-464. pp., <https://doi.org/10.1155/2013/325464>
- Európai Bizottság (2010): Functional Foods. European Commission. Publications Office of the European Union, Luxembourg
- Fehér A. - Kovács B. - Boros H. - Szakály Z. (2022): Az egészséges táplálkozás szubjektív megítélése az egyetemisták online és offline információkereső magatartását illetően Debreceni Egyetem, <https://doi.org/10.15170/MM.2022.56.KSZ.01.05>
- Frayn, M. – Knäuper, B.: Emotional Eating and Weight in Adults: a Review. Current Psychology. 2018. 37 (4) 924–933. pp. <https://doi.org/10.1007/s12144-017-9577-9>
- Gál, T. - Soós, M. - Szakály, Z. (2017): Egészségtudatos táplálkozással kapcsolatos fogyasztói insight-ok feltárása netnográfiaival - esettanulmány. Vezetéstudomány - Budapest Management Review, 48 (4). pp. 46-54. pp. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2017.04.07>
- Hagymási K. – Tulassay Z. (2007): Az elhízás szerepe a vastagbél-daganatok kialakulásában. Orvosi Hetilap. 148 2411–2416., <https://doi.org/10.1556/OH.2007.28244>
- Hardy, G. (2000): Nutraceuticals and functional foods introduction and meaning. Nutrition. 16 688–689. pp. [https://doi.org/10.1016/S0899-9007\(00\)00332-4](https://doi.org/10.1016/S0899-9007(00)00332-4)
- Hawkes, C. (2004): Nutrition Labels and Health Claims: The Global Regulatory Environment. World Health Organization. 2004. 1–88.
- Herman, C. P. – Polivy, J. (1975): Anxiety, Restraint, and Eating Behavior. Journal of Abnormal Psychology. 1975. 84 (6) 666–672. pp. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.84.6.666>
- Jancsó Z. – Márton H. – Simay A. – Újhelyi I. – Ilyés I. (2011): The effect of eating habits on cardiovascular risk factors and the assessed cardiovascular risk. Acta Alimentaria. 40 254– 261. pp. <https://doi.org/10.1556/AAlim.2010.0003>
- Karnai, L. - Szűcs, I. (2019): Táplálkozási szokások vizsgálata debreceni egyetemisták körében, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdálkodástudományi Intézet (University of Debrecen, Faculty of Economics and Business, Institute of Applied Economics Sciences) H4032 Debrecen, Böszörményi út 138 <https://doi.org/10.20494/TM/6/2/4>

- Krisztik-Pető D. (2021): Fiatal fogyasztók evési magatartásának és önkontrolljának vizsgálata az egészségtudatos magatartás tükrében, *Mar-keting & Menedzsment*, 55(2), 37- 45. pp., <https://doi.org/10.15170/MM.2021.55.02.04>
- Moreno, L. A. – Gottrand, F. – Huybrechts, I. – Ruiz, J. R. – González-Gross, M. – DeHenauw, S.: Nutrition and Lifestyle in European Adolescents: The Helena (Healthy Lifestyle in Europe By Nutrition in Adolescence) Study. *Advances in Nutrition*. 2014. 5 (5) 615–623. pp., <https://doi.org/10.3945/an.113.005678>
- Nelson, M., Story, M., Larson, N., Neumark-Sztainer, D., Lytle, L. (2008), “Emerging adulthood and college-aged youth: An overlooked age for weight-related behavior change”, *Obesity*, 16(10), 2205-2211. pp., <https://doi.org/10.1038/oby.2008.365>
- Neumark-Sztainer D., Wall M., Larson, N. I., Eisenberg, M. E., Loth, K. (2011), “Dieting and disordered eating behaviors from adolescence to young adulthood: Findings from a 10-year longitudinal study”, *Journal of the American Dietetic Association*, <https://doi.org/10.1016/j.jada.2011.04.012>
- Papp A., Lugasi A. (2018): Finom, egészséges és népszerű – gasztronómiai kihívások gyermek és fiatalkorban”, in: Antal E., Pilling R. (szerk.). *A magyar gyermekek és fiatalok életmódja: táplálkozás, testmozgás és lélek*, TÉT Platform Egyesület, 70-73
- Papp-Bata Á. – Szakály Z. (2019): A pozitív attitűd és a hiteles információ jelentősége a funkcionális élelmiszerek fogyasztásában, *CSc, Debreceni Egyetem, GTK, Marketing és Kereskedelem Intézet* 33
- Prónay, Sz. - Krisztik-Pető, D. (2022): Az önkontroll és az evési magatartás szerepe az elhízásban a fiatalok körében. Szegedi Tudományegyetem, Gazdaságtudományi Kar, Üzleti Tudományok Intézete (University of Szeged, Faculty of Economics and Business Administration, Institute of Business Studies) H-6722 Szeged, Kálvária sugárút 1. <https://doi.org/10.20494/TM/9/1/1>
- Stanton, C. – Gardiner, G. – Meehan, H. – Collins, K. – Fitzgerald, G. – Lynch, P. B. – Ross, R. P. (2001): Market potential for probiotics. *American Society for Clinical Nutrition*. 73 (2 Suppl): 476S–783S. pp., <https://doi.org/10.1093/ajcn/73.2.476s> .
- Szakály Z. – Soós M. – Polereczki Zs. (2014): Egészséges táplálkozás felmérés, 2014. Országos reprezentatív kérdőíves megkérdezés, Debreceni Egyetem, Debrecen
- Szakály Z. (2009): Egészségmagatartás és funkcionális élelmiszerek: Hogyan vélekednek a hazai fogyasztók? *Élelmiszer, Táplálkozás és Marketing*. 6 9–18.
- Szakály, Z. (1994): Korszerű állati eredetű alapélelmiszerek piacképességének vizsgálata. *Kandidátusi Értekezés, PATE, Állattenyésztési Kar, Kaposvár*. 1994. 1–200.
- Szűcs V., Szabó E., Bánáti D. (2015): Az egészséges táplálkozással kapcsolatos attitűdök feltárása kérdőíves megkérdezés alapján, *Orvosi Hetilap*, 156(16), 636-643. pp. <https://doi.org/10.1556/OH.2015.30129>
- Vecchio, R. – Van Loo E. J. – Annunziata, A. (2016): Consumers’ willingness to pay for conventional, organic and functional yogurt: Evidence from experimental auctions. *International Journal of Consumer Studies*. 40 368–378. pp., <https://doi.org/10.1111/ijcs.12264>
- Verbeke, W. (2005): Consumer acceptance of functional foods: Socio-demographic, cognitive and attitudinal determinants. *Food Quality and Preference*. 16 (1) 45–57. pp., <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2004.01.001>

Wilcock, A. – Pun, M. – Khanona J. et al. (2004): Consumer attitudes, knowledge and behaviour: a review of food safety issues. Trends In Food Science & Technology. 15 56–66. pp., <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2003.08.004>

Young Adults' Conscious Nutrition and Attitude towards Functional Foods

Sára Klaudia Tóth

University of Nyíregyháza, Hungary

e-mail: tothsara099@gmail.com

Keywords: health-conscious nutrition, functional foods, self-control

A healthy, balanced diet significantly contributes to improving quality of life and increasing life expectancy. Therefore, the food industry strives to develop functional foods that offer health benefits and may help slow the spread of lifestyle diseases. Conscious dietary management and informed decision-making play a key role in adopting a healthy lifestyle and can explain eating behaviors underlying obesity.

My study's findings are based on a 31-question survey completed by young adults in Nyíregyháza (N=372), aged between 18 and 29. To measure self-control, I used the Self-Control Scale developed by Tangney, Baumeister, and Boone (2004). The data were processed using SPSS 16.0, applying chi-square tests, correlation analysis, and t-tests.

Nearly 80% of the surveyed age group are unfamiliar with the concept of functional foods, with only a small group possessing accurate knowledge. The most influential factor in purchasing decisions for functional foods is their health benefits ($p=0.000$, $r=0.521$). There is a significant relationship between the level of self-control and the degree of healthy eating ($p=0.000$, $r=0.283$; $p=0.000$, $r=0.259$; $p=0.000$, $r=0.203$). However, no relationship was found between self-control and knowledge of functional foods ($p=0.900$, $r=0.002$).

According to Biacs and Péter (2017), demand for functional foods is continually increasing. However, my results indicate that a significant portion of the surveyed age group is unaware of these foods. While research by Papp-Bata and Beard (2019) shows that taste is one of the most important factors in Europe, my study found that health impact was more decisive. Consistent with Krisztik-Pető (2021), I observed a relationship between self-control and healthy eating. However, due to limited knowledge about functional foods, there is no connection between self-control and purchasing functional foods.

**III. FIATAL OKTATÓ, KUTATÓ KATEGÓRIA
DOKTORVÁROMÁNYOS ÖSZTÖNDÍJAS OKTATÓK
ABSZTRAKTJAI**

Környezetpolitika a Nyugati világban

Kiss Sándor

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: kiss.sandor@nye.hu

Kulcsszavak: Klímapolitika, politikai polarizáció, nemzetközi együttműködés, civil mozgalmak, klímaválság

A klímaváltozás napjaink legfontosabb közpolitikai kérdése a nyugati világban, amelynek megítélését ma már szinte kizárólag politikai törzsi háború jellemzi. A környezetvédelemmel kapcsolatos korábbi társadalmi konszenzust felváltotta az ideológiai polarizáció, miközben a politikai elit – mind az Egyesült Államokban, mind Nyugat-Európában – látszólag nincs érdekelve a klímaválság tényleges megoldásában.

A kutatás célja feltárni azokat a politikai folyamatokat és mechanizmusokat, amelyek mentén a mai környezetpolitikai döntések születnek, és megérteni, hogyan válik a döntéshozatal befolyásolhatóvá. Elemzésemben elsődleges és másodlagos dokumentumokra, audiovizuális forrásokra és narratívaelemzésre támaszkodom, ám a bölcsészettudományos elméleti keretrendszerek (például ökofeminizmus vagy environmental justice) hatását nem vizsgálom, mivel ezeknek a tényleges kormányzati döntések alakításában elhanyagolható szerepük van.

Kutatásom fókuszterülete az Egyesült Államok és Nyugat-Európa környezetpolitikai folyamatai; összehasonlítom a Kyoto-protokoll kudarca és a párizsi klímaegyezmény relatív sikere mögötti amerikai és európai domestic policy-hatásokat. Továbbá elemzem a civil szféra, köztük Greta Thunberg és az Extinction Rebellion szerepét a közbeszéd formálásában, valamint azt, hogy a Green New Deal mint politikai termék miként tükrözi az elit érdektelenségét és az amerikai excepcionalizmus (“American exceptionalism”) hatását Európára.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Allen, Mike (2000): “Bush Supports Oil Exploration in Arctic Refuge” The Washington Post 30 Sep 2000 <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2000/09/30/bush-supports-oil-exploration-in-arctic-refuge/33563dc1-5c66-4afa-8f5e-cb135f3defb9/>
- BBC News (2011): “Obama: There’s no doubt we killed Osama Bin Laden” bbc.com 5 May 2011. <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-13289473>
- Borger, Julian (2001): “Bush Kills Global Warming Treaty” The Guardian 29 Mar 2001. <https://www.theguardian.com/environment/2001/mar/29/globalwarming.usnews>
- Buncombe, Andrew (2003): “Ladies and gentlemen, we got him’ Independent 15. Dec 2003 <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/ladies-and-gentlemen-we-got-him-82617.html>
- Bush, George W. (2003): “President Bush Addresses the Nation On The Capture of Saddam Hussein” The White House, President George W. Bush 14. December 2003 <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/12/20031214-3.html>

- Cohen, Max (2019): "Portion of Keystone Pipeline shut down after 380 000 gallon oil leak in North Dakota" USA Today 1 Nov 2019 <https://eu.usatoday.com/story/news/nation/2019/11/01/keystone-pipeline-leak-oil-spilled-north-dakota/4121954002/>
- Coren, Michael J. (2021): "Trumps promise to put coal miners back to work was a failure" Quartz 21 Jan 2021 <https://qz.com/1960354/trumps-promise-to-put-coal-miners-back-to-work-was-a-failure/>
- Denchak, Melissa (2021): "What Is The Keystone XL Pipeline?" Natural Resources Defense Council 20 Jan 2021 <https://www.nrdc.org/stories/what-keystone-pipeline>
- Dennis, Brady - Mooney, Chris (2017): "Neil Gorsuch's mother once ran the EPA. It didn't go well" The Washington Post, 1 Feb 2017 <https://www.washingtonpost.com/news/energy-environment/wp/2017/02/01/neil-gorsuchs-mother-once-ran-the-epa-it-was-a-disaster/>
- Eriksen, Gisle Holsbo (2009): From Jimmy Carter to George W. Bush: Presidential Policies and Involvement in the Debate over the Arctic National Wildlife Refuge, 1977-2009, University of Oslo, 2009. https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/26268/HolsboeEriksen_MAtthesis.pdf?sequence=1
- Funk, Cary - Kennedy, Brian (2021): "How Americans see the climate change and the environment in 7 charts" Pew Research Center 21 April 2021
- Goldwater, Barry (1976): The Coming Breakpoint, New York, Macmillan Publishing, 1976
- Goldwater, Barry (1960): The Conscience of a Conservative, Shepardsville, KY, Victor Publishing Co., 1960
- Goldwater, Barry (1970): The Conscience of a Majority, Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall, 1970
- History.com (2021): Editors. "Exxon Valdez Oil Spill" History.com 23 Mar 2021 <https://www.history.com/topics/1980s/exxon-valdez-oil-spill>
- Hochman, Nate (2020): "Toward a Conservative Environmentalism" National Review 3 Sep 2020 <https://www.nationalreview.com/magazine/2020/09/21/toward-a-conservative-environmentalism/#slide-1>
- Jonathan H. Adler (edited by) (2000): Ecology, Liberty & Property: A Free market Environmental Reader Washington, Competitive Enterprise Institute, 2000
- Kirk, Russell (2001): The Conservative Mind: From Burke To Eliot Washington, Gateway Editions, 2001.
- Offit, Paul A. (2017): "Millions Died Thanks to the Mother of Environmentalism" Foundation for Economic Education 17 Jun 2017 <https://fee.org/articles/millions-died-thanks-to-the-mother-of-environmentalism/>
- Parrish, Will, Levine Sam (2018): "'Treating protests as terrorism': US Plans to crack down on Keystone XL activists" The Guardian 20 Sep 2018. <https://www.theguardian.com/environment/2018/sep/20/keystone-pipeline-protest-activism-crackdown-standing-rock>
- PBS (2000): "Commanding Heights – Milton Friedman" pbs.org 10 Jan 2000 https://www.pbs.org/wgbh/commandingheights/shared/minitext/int_miltonfriedman.html#10
- Peter, Gerhard - Wooley, John T. (1981): "Ronald Reagan, Nomination of James G. Watt To Be Secretary of Interior" The American Presidency Project. 20 Jan 1981

- <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/nomination-james-g-watt-be-secretary-the-interior>
- Prochnau, Bill - Thomas, Valerie (1981): "The Watt Controversy" The Washington Post 30 June 1981 <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1981/06/30/the-watt-controversy/d591699b-3bc2-46d2-9059-fb5d2513c3da/>
- Sander, Sam (2015): "Obama Proposes New Protections For Arctic National Wildlife Refuge" NPR 25 Jan 2015 <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/01/25/379795695/obama-proposes-new-protections-for-arctic-national-wildlife-refuge>
- Scruton, Roger (2025): "Conservatism and the Environment" roger-scruton.com <https://www.roger-scruton.com/articles/281-conservatism-and-the-environment>
- Smith, Noah (2020): "How the 1970s Changed the U.S. Economy" Bloomberg Quint 17 Sept 2020. <https://www.bloombergquint.com/gadfly/how-1970s-oil-prices-stagflation-changed-the-u-s-economy>
- Turner, Morton James (2021): The Promise of Wilderness: American Environmental Politics Since 1964, Washington, University of Washington Press, 2012. <https://books.google.hu/books?id=CPyOzFHqBGIC>
- Verrengia, Joseph B. (2001): "Test Well In Arctic Wildlife Refuge Keeps Its Secrets" Los Angeles Times 29 Apr 2001 <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2001-apr-29-me-56952-story.html>
- Waller, Douglas (2001): "Some Shaky Figures on ANWR Drilling" Time World 13 Aug 2001 <https://web.archive.org/web/20130627233844/http://www.time.com/time/world/article/0%2C8599%2C170983%2C00.html>
- Watt, James G. (2001): "Watt Applauds Bush Energy Strategy" Denver Post 16 May 2001 http://courses.washington.edu/alisona/pbaf590/pdf/watt_applauds_energy.pdf

Environmental Politics in the Western World

Sándor Kiss

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: kiss.sandor@nye.hu

Keywords: Climate policy, Political polarization, International cooperation, Civil movements, Climate crisis

Climate change is today the most important public policy issue in the Western world, now characterized almost exclusively by political tribal warfare. The former societal consensus on environmental protection has been replaced by ideological polarization, while the political elite—in both the United States and Western Europe—appears largely uninterested in genuinely solving the climate crisis.

This study aims to uncover the political processes and mechanisms by which current environmental policy decisions are made, and to understand how these processes can be influenced. It relies on analysis of primary and secondary documentary sources, audiovisual materials, and narrative analysis, but does not engage with humanities-based theoretical frameworks (e.g., ecofeminism or environmental justice), as these exert negligible influence on actual governmental decision-making.

Focusing on the United States and Western Europe, I compare the domestic policy contexts behind the failure of the Kyoto Protocol and the relative success of the Paris Agreement, examining how American exceptionalism has inspired European approaches. I also assess the role of the civil sphere—exemplified by figures and movements such as Greta Thunberg and Extinction Rebellion—in shaping public discourse, while noting that their substantive impact remains marginal. Finally, I discuss how the Green New Deal, as promoted by figures like Alexandria Ocasio-Cortez, reflects both the political elite's disinterest in meaningful climate action and the transatlantic diffusion of U.S. policy models.

Egészségmagatartás, értékközvetítés és célrendszer: lehetőségek a testnevelés tantárgy tartalmi és módszertani fejlesztésére

Molnár Anita

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: molnar.anita@nye.hu

Kulcsszavak: egészségmagatartás, értékközvetítés, cél, testnevelés tantárgy, testnevelőtanár-képzés

A Nemzeti Alaptanterv 2020 és kerettantervek számos célt határoznak meg, ugyanakkor széles körű problémát jelent a szabályozó dokumentumok és a pedagógiai gyakorlat közötti különbség. Magyarországon a testnevelőtanár-képzésre és a testnevelés tantárgyra irányuló hazai szabályozás vizsgálata és fejlesztése a testnevelés tantárgyra vonatkozóan nem történt meg. A Nemzeti Alaptantervben a tantárgy fő céljai, mint például a fizikai aktivitás és a fittség nem kap elég hangsúlyt annak ellenére, hogy a testnevelés tantárgy módszertana a mozgás és a sport megszerettetését tűzte ki legfőbb célul. A testnevelő tanárok és a testnevelő tanár szakos hallgatók fontos célnak ítélik meg a fizikai aktivitást, a sokoldalú mozgásfejlesztés és a tanulók egészségmagatartásának formálását, emellett többnyire egészségtudatosan élnek. A testnevelő tanári képességek és készségek közül mindazonáltal nem egyszerű meghatározni, hogy a mintaadásban és a pozitív egészségmagatartás kialakításában melyik kapjon nagyobb szerepet, és ezek mely módszerekkel valósíthatók meg.

Az előadás során a legfőbb célkitűzésem a testnevelőtanár-képzés és a testnevelés tantárgy jellemző jegyeinek és kapcsolatrendszerének bemutatása az egészségmagatartás, értékközvetítés és célrendszer között, a testnevelés tantárgy céljai és értékei tükrében.

Az elővizsgálat során nem strukturált egyéni interjúkat végeztem, ezt követte első lépésben a Nemzeti Alaptantervek összehasonlító dokumentumelemzése. A második és harmadik lépésben az írásbeli kikérdezés módszerét alkalmazva történt az adatgyűjtés, majd ezt követően a szóbeli kikérdezés módszerén belül strukturált egyéni interjút és mélyinterjút készítettem.

A kutatási eredmények alapján pontos képet kapunk a testnevelő tanár szakos hallgatók, az egyetemi oktatók, a szakvezetők, a testnevelő tanárok és a tanulók egészségmagatartásáról, értékközvetítéséről, célrendszeréről a testnevelés tantárgy céljainak mentén, valamint a testnevelőtanár-képzés jelenlegi helyzetéről. A kutatás által legelőször nyerhetünk betekintést a gyakorlatorientált és értékközpontú pedagógusképzés tartalmi átalakítása pilot program előzményeibe, jellemzőibe és a várható eredmények jelentőségébe. Mindezek lehetőséget adnak a testnevelőtanár-képzés és a testnevelés tantárgy tartalmi és módszertani fejlesztésére.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

Bognár J. (2020): A testnevelőtanár-képzésre vonatkozó dokumentumok egységessége az elvek, tartalmak és értékek mentén: a képzési kimeneti követelmények, a pedagóguskompetenciák, a pedagógus életpálya-modell és a NAT 2020 összevetése. EKE Líceum Kiadó, Eger.

- Lappints, R. & H. Ekler, J. (2022): Különböző tanítási stílusok pszichomotoros hatásai. Magyar Sporttudományi Szemle, 93, 19-25.
- Molnár, A. (2021): Testnevelő tanári példamutatás és az egészségmagatartás közvetítése a bemutatás módszerén keresztül. In.: Medovarszki, I. (szerk.): Tantárgy-pedagógiai kaleidoszkóp: 2021 – Pedagógiai, neveléstudományi és szakmódszertani tanulmányok. 129-146. Békéscsaba.
- Molnár, A., Vajda, I., Bognár, J. (2024): A célok szerepe az iskolai testnevelésben: fókuszban a testnevelő tanár szakos hallgatók. Pedagógusképzés, 22(50), 5-20. pp., <https://doi.org/10.37205/TEL-hun.2024.2.01>
- NAT 2020 (2020): A Nemzeti alaptanterv kiadásáról és alkalmazásáról szóló 110/2012 (VI.4) Korm. rendelet módosítása, Módosító jogszabály: 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet. Magyar Közlöny. Igazságügyi Minisztérium, Budapest. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes>
- Neil-Sztramko, S., E., Caldwell, H. & Dobbins, M. (2021): School-based physical activity programs for promoting physical activity and fitness in children and adolescents aged 6 to 18. Cochrane Database of Systematic Reviews, 9. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007651.pub3>
- Révész, L. (2019): A Komplex Alapprogram Testmozgásalapú alprogramjának kapcsolata a mindennapos testnevelés megvalósítási lehetőségeivel. Új Pedagógiai Szemle, 69(3-4), 109-117.
- Tóth, L., Zala, B., Benczenleitner, O. & Reinhardt, M. (2019): Testnevelő mentortanárok mindennapos testneveléssel kapcsolatos attitűdjének vizsgálata személyiségük, énhatékonyságuk és intézményük szervezeti kultúrája tükrében. Új Pedagógiai Szemle, 69 (3-4), 70-86.

Health behaviour, value transmission and target setting: possibilities for improving the content and methodology of physical education

Anita Molnár

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: molnar.anita@nye.hu

Keywords: health behaviour, value transmission, goals, physical education, physical education teacher education

The National Curriculum 2020 and the framework curricula set out a number of objectives, but there is a widespread problem of a gap between regulatory documents and pedagogical practice. In Hungary, there has been no examination and development of the national regulations for physical education teacher education and the subject of physical education. Despite the fact that the main objective of the PE subject is to encourage a love of movement and sport, the National Curriculum does not sufficiently emphasise key objectives such as physical activity and fitness. Physical education teachers and pre-service physical education teachers consider physical activity, multifaceted physical activity development and shaping students' health behaviour as an important goal, and most of them live health-conscious lives. However, it is difficult to determine which skills and competences of physical education teachers should play a greater role in setting an example and developing positive health behaviours, and which methods are more effective in achieving this.

The main objective of my presentation is to show the typical features and the relationship between the teacher education in physical education and the subject of physical education in terms of health behaviour, values and goals in the light of the goals and values of the subject of physical education. The preliminary study involved unstructured individual interviews, followed by a comparative documentary analysis of the National Curricula. In the second and third stages, data was collected using written interviews, followed by structured and in-depth interviews.

The results of the research will provide an accurate picture of the health-related attitudes, values and goals of pre-service physical education teachers, university lecturers, subject leaders and physical education teachers, in relation to the aims of physical education and the current state of physical education teacher education. This study offers the first insight into the background, characteristics and significance of the anticipated outcomes of the pilot programme concerning practice-oriented and value-based teacher education. All these provide an opportunity to improve the content and methodology of physical education teacher education and the subject of physical education.

IV. FIATAL OKTATÓ, KUTATÓ KATEGÓRIA
POSZTDOKTOR ÖSZTÖNDÍJAS OKTATÓK ABSZTRAKTJAI

Az impulzivitás, a tanulmányi motivációk és a középiskolában megjelenő család kapcsolatának vizsgálata

Dr. Jánvári Miriam Ivett

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: janvari.miriam@nye.hu

Kulcsszavak: család, impulzivitás, tanulmányi motiváció, tanulmányi teljesítmény

Kutatásunk célja volt, hogy feltárja a diákok impulzivitása, motivációja, tanulmányi eredményeik és a számonkérések során elkövetett és bevallott csalás közötti összefüggéseket. A vizsgálat résztvevői középiskolás diákok voltak ($M_{életkor} = 16,55$; $SD_{életkor} = 1,26$). A vizsgált minta elemszáma 680 fő ($N_{nő} = 287$; $N_{férfi} = 389$). Strukturális egyenlet modellezést alkalmaztunk a változók közötti kapcsolati mintázatok feltárására. Korábbi kutatásokkal összhangban a változókat összesítő modell segítségével megállapítható, hogy a diákok autonóm motivációja összefüggésben áll a csalással és a tanulmányi átlaggal is. Emellett az amotiváció is összefüggést mutat a család mértékével, valamint a tanulmányi teljesítménnyel, azonban a kontrollált motiváció nem. Az impulzivitás faktorai közül a megfontoltság hiánya kapcsolatban van a csalással, valamint az amotivációval, a negatív sürgetettség összefüggést mutat a kontrollált motivációval, valamint a csalással. Ezen kívül a kitartás hiánya kapcsolatban áll az autonóm motivációval és az amotivációval.

Összességében elmondható, hogy a megfontoltság hiánya mind direkt mind indirekt (az amotiváción keresztül) módon összefügg a csalással, valamint indirekt (amotiváción keresztül) módon a tanulmányi átlaggal. A kitartás hiánya indirekt (az amotiváción és az autonóm motiváción keresztül) kapcsolatot mutat a csalással és a tanulmányi átlaggal is. A negatív sürgetettség pedig direkt módon függ össze az iskolai tisztességtelenséggel.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Anderman, E. M. & Murdock, T. (2007): Psychology of Academic Cheating. San Diego, CA: Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-012372541-7/50002-4>
- Anderman, E. M., Cupp, P. K., & Lane, D. (2009): Impulsivity and academic cheating. The Journal of Experimental Education, 78(1), 135-150. <https://doi.org/10.1037/e536982007-001>
- Anderman, E. M., Cupp, P. K., Lane, D. R., Zimmerman, R., Gray, D. L., & O'Connell, A. (2011): Classroom goal structures and HIV and pregnancy prevention education in rural high school health classrooms. Journal of Research on Adolescence, 21(4), 904-922. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2011.00751.x>
- Anderman, E. M., Griesinger, T., & Westerfield, G. (1998): Motivation and cheating during early adolescent. Journal of Educational Psychology, 90(1), 84-93. <https://doi.org/10.1037//0022-0663.90.1.84>
- Angell, L. R. (2006): The relationship of impulsiveness, personal efficacy, and academic motivation to college cheating. College Student Journal, 40(1), 118-131.

- Bayard, S., Raffard, S., & Gely-Nargeot, M. C. (2011): Do facets of self-reported impulsivity predict decision-making under ambiguity and risk? Evidence from a community sample. *Psychiatry Research*, 190(2-3), 322-326. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2011.06.013>
- Berry, P., Thornton, B., & Baker, R. (2006): Demographics of digital cheating: Who cheats, and what we can do about it. In M. Murray (Ed.), *Proceedings of the ninth annual conference of the Southern Association for Information Systems* (pp. 82-87). Jacksonville, FL: Jacksonville University, Davis College of Business.
- Billieux, J., Lagrange, G., Van der Linden, M., Lançon, C., Adida, M., & Jeanningros, R. (2012): Investigation of impulsivity in a sample of treatment-seeking pathological gamblers: A multidimensional perspective. *Psychiatry Research*, 198(2), 291-296. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2012.01.001>
- Brown, T. A. (2006): *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. New York: Guilford.
- Bruggeman, E. L., & Hart, K. J. (1996): Cheating, lying, and moral reasoning by religious and secular high school students. *The Journal of Educational Research*, 89(6), 340-344. <https://doi.org/10.1080/00220671.1996.9941337>
- Canale, N., Vieno, A., Bowden-Jones, H., & Billieux, J. (2017): The benefits of using the UPPS model of impulsivity rather than the Big Five when assessing the relationship between personality and problem gambling. *Addiction*, 112(2), 372-373. <https://doi.org/10.1111/add.13641>
- Cizek, G. J. (1999): *Cheating on tests: How to do it, detect it, and prevent it*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781410601520>
- Cizek, G. J. (2003): *Detecting and Preventing Classroom Cheating: Promoting Integrity in Assessment*. Thousand Oaks CA, Corwin Press. <https://doi.org/10.5860/CHOICE.41-4791>
- Clarke, D. (2004): Impulsiveness, locus of control, motivation and problem gambling. *Journal of gambling Studies*, 20(4), 319-345. <https://doi.org/10.1007/s10899-004-4578-7>
- Cyders, M. A., Smith, G. T., Spillane, N. S., Fischer, S., Annus, A. M., & Peterson, C. (2007): Integration of impulsivity and positive mood to predict risky behavior: development and validation of a measure of positive urgency. *Psychological assessment*, 19(1), 107. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.19.1.107>
- Czakó, A. (2018): *A felsőoktatási lemorzsolódási intenciók pszichológiai háttértényezői. Doktori disszertáció, Eötvös József Tudományegyetem, Budapest.* <https://doi.org/10.15476/ELTE.2017.188>
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985): *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7_2
- Derefinko, K., DeWall, C. N., Metze, A. V., Walsh, E. C., & Lynam, D. R. (2011): Do different facets of impulsivity predict different types of aggression?. *Aggressive behavior*, 37(3), 223-233. <https://doi.org/10.1002/ab.20387>
- Heisler, G. (1974): Ways to deter law violators: Effects of levels of threat and vicarious punishment on cheating. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(4), 577. <https://doi.org/10.1037/h0036709>
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999): Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

- Kelly, J. A., & Worell, L. (1978): Personality characteristics, parent behaviors, and sex of subject in relation to cheating. *Journal of Research in Personality*, 12(2), 179-188. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(78\)90094-6](https://doi.org/10.1016/0092-6566(78)90094-6)
- Kerkvliet, J. (1994): Cheating by economics students: a comparison of survey results. *The Journal of Economic Education*, 25(2), 121-133. <https://doi.org/10.1080/00220485.1994.10844821>
- Kerkvliet, J., & Sigmund, C. L. (1999): Can we control cheating in the classroom?. *The Journal of Economic Education*, 30(4), 331-343. <https://doi.org/10.1080/00220489909596090>
- Komarraju, M., Karau, S. J., & Schmeck, R. R. (2009): Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and individual differences*, 19(1), 47-52. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2008.07.001>
- Lathrop, A., Foss, K. E., & Foss, K. (2005): Guiding students from cheating and plagiarism to honesty and integrity: Strategies for change. Libraries Unlimited. <https://doi.org/10.5040/9798400660627>
- Leming, J. S. (1980): Cheating behavior, subject variables, and components of the internal-external scale under high and low risk conditions. *The Journal of Educational Research*, 74(2), 83-87. <https://doi.org/10.1080/00220671.1980.10885288>
- McCabe, D. L., & Bowers, W. J. (1996): The relationship between student cheating and college fraternity or sorority membership. *NASPA journal*, 33 (4), 280-291. <https://doi.org/10.1080/00220973.1996.11072416>
- McCabe, D. L., & Trevino, L. K. (1993): Academic dishonesty: Honor codes and other contextual influences. *Journal of Higher Education*, 64(5), 522-538. <https://doi.org/10.2307/2959991>
- McCabe, D. L., Trevino, L. K., & Butterfield, K. D. (2001): Cheating in academic institutions: A decade of research. *Ethics & Behavior*, 11(3), 219-232. https://doi.org/10.1207/S15327019EB1103_2
- Merriam-Webster, Inc. (1993): Addenda Section, 1993: A Supplement to Webster's Third New International Dictionary. Merriam Webster.
- Michou, A., Vansteenkiste, M., Mouratidis, A., & Lens, W. (2014): Enriching the hierarchical model of achievement motivation: Autonomous and controlling reasons underlying achievement goals. *British Journal of Educational Psychology*, 84(4), 650-666. <https://doi.org/10.1111/bjep.12055>
- Miller, A. D., Murdock, T. B., Anderman, E. M., & Poindexter, A. L. (2007): Who are all these cheaters? Characteristics of academically dishonest students. In *Psychology of academic cheating* (pp. 9-32). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012372541-7/50003-6>
- Newstead, S. E., Franklyn-Stokes, A., & Armstead, P. (1996): Individual differences in student cheating. *Journal of Educational Psychology*, 88(2), 229-241. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)00208-A](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)00208-A)
- Nowell, C., & Laufer, D. (1997): Undergraduate student cheating in the fields of business and economics. *The Journal of Economic Education*, 28(1), 3-12. <https://doi.org/10.1080/00220489709595901>
- Nunnally, J. C. (1978): *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.

- Orosz G., Farkas D., & Roland-Lévy C. (2013): Are competition and extrinsic motivation reliable predictors of academic cheating? *Frontiers in Psychology*, 4(87). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00087>
- Orosz G., Tóth-Király I., Bőthe B., Kusztor A., Üllei Kovács Zs., & Jánvári M. (2015): Teacher enthusiasm: a potential cure of academic cheating. *Frontiers in Psychology*, 6(318). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00318>
- Orosz, G. (2010): Social Representation of Competition, Fraud and Academic Cheating of French and Hungarian Citizens. Doctoral dissertation, University of Reims, Champagne-Ardenne.
- Orosz, G., Jánvári, M. I., & Salamon, J. (2012): Csalás és versengés a felsőoktatásban. *Pszichológia*, 32(2), 153-171. <https://doi.org/10.1556/Pszicho.32.2012.2.5>
- Orosz, G., Vallerand, R. J., Bőthe, B., Tóth-Király, I., & Paskuj, B. (2016): On the correlates of passion for screen-based behaviors: The case of impulsivity and the problematic and non-problematic Facebook use and TV series watching. *Personality and Individual Differences*, 101, 167-176 <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.05.368>
- Park, E., Park, S., & Jang, I. (2013): Academic cheating among nursing students. *Nurse Education Today*, 33(4), 346–352. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.12.015>
- Prabhu, V., Sutton, C., & Sauser, W. (2008): Creativity and certain personality traits: Understanding the mediating effect of intrinsic motivation. *Creativity Research Journal*, 20(1), 53-66. <https://doi.org/10.1080/10400410701841955>
- Stephens, J. M., Young, M. F., & Calabrese, T. (2007): Does Moral Judgment Go Offline When Students Are Online? A Comparative Analysis of Undergraduates' Beliefs and Behaviors Related to Conventional and Digital Cheating. *Ethics & Behavior*, 17(3), 233-254. <https://doi.org/10.1080/10508420701519197>
- Taylor, L., Pogrebin, M., & Dodge, M. (2002): Advanced placement-advanced pressures: academic dishonesty among elite high school students. *Educational Studies*, 33(4), 403–421.
- Tóth-Király, I., Morin, A. J. S., Bőthe, B., Orosz, G., & Rigó, A. (2017): Investigating the multidimensionality of need fulfillment: A bifactor exploratory structural equation modeling representation. *Structural Equation Modeling*, 25(2), 267-286. <https://doi.org/10.1080/10705511.2017.1374867>
- Tóth-Király, I., Orosz, G., Dombi, E., Jagodics, B., Farkas, D., & Amoura, C. (2017): Cross-cultural comparative examination of the Academic Motivation Scale using exploratory structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 106, 130-135. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.10.048>
- Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Brière, N. M., Senécal, C., & Vallières, E. F. (1992): The academic motivation scale: a measure of intrinsic, extrinsic and amotivation in education. *Educational and Psychological Measurement*, 52(4), 1003–1017. <https://doi.org/10.1177/0013164492052004025>
- Vallerand, R. J., Rousseau, F. L., Grouzet, F. M., Dumais, A., Grenier, S., & Blanchard, C. M. (2006): Passion in sport: A look at determinants and affective experiences. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 28(4), 454-478. <https://doi.org/10.1123/jsep.28.4.454>
- Vansteenkiste, M., Lens, W., Elliot, A. J., Soenens, B. & Mouratidis, A. (2014): Moving the achievement goal approach one step forward: Toward a systematic examination of the

- autonomous and controlled reasons underlying achievement goals. *Educational Psychologist*, 49(3), 153–174. <https://doi.org/10.1080/00461520.2014.928598>
- Vansteenkiste, M., Niemiec, C. P., & Soenens, B. (2010): The development of the five mini-theories of self-determination theory: An historical overview, emerging trends, and future directions. In *The decade ahead: Theoretical perspectives on motivation and achievement* (pp. 105-165). Emerald Group Publishing Limited. [https://doi.org/10.1108/S0749-7423\(2010\)000016A007](https://doi.org/10.1108/S0749-7423(2010)000016A007)
- Vitaro, F., Arseneault, L., & Tremblay, R. E. (1999): Impulsivity predicts problem gambling in low SES adolescent males. *Addiction*, 94(4), 565-575. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.1999.94456511.x>
- Weafer, J., Milich, R., & Fillmore, M. T. (2011): Behavioral components of impulsivity predict alcohol consumption in adults with ADHD and healthy controls. *Drug and alcohol dependence*, 113(2-3), 139-146. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.1999.94456511.x>
- Weiss, J., Gilbert, K., Giordano, P., & Davis, S. F. (1993): Academic dishonesty, type A behavior, and classroom orientation. *Bulletin of the Psychonomic Society*, 31(2), 101–102. <https://doi.org/10.3758/BF03334151>
- Whiteside, S. P., & Lynam, D. R. (2001): The five factor model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and individual differences*, 30(4), 669-689. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00064-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00064-7)
- Whitley, B. E. (1998): Factors associated with cheating among college students: a review. *Research in Higher Education*, 39(3), 235–274. <https://doi.org/10.1023/A:1018724900565>
- Zsila, F., Bösze, S., Horváti, K., Szigyártó, I. C., & Beke-Somfai, T. (2017): Drug and dye binding induced folding of the intrinsically disordered antimicrobial peptide CM15. *RSC Advances*, 7(65), 41091-41097. <https://doi.org/10.1039/C7RA05290A>

Research of the relationship among impulsivity, academic motivation and academic cheating

Dr. Ivett Miriam Jánvári

University of Nyíregyháza, Hungary

e-mail: janvari.miriam@nye.hu

Keywords: cheating, impulsivity, academic motivation, grade point average

Our research aim to explore the relationship among students' impulsivity, motivation, grade point average (GPA) basic and their committed and self-reported cheating behaviour. The study relied on a community sample of high school students ($M_{age} = 16,55$; $SD_{age} = 1,26$). The sample size was 680 ($N_{female} = 287$; $N_{male} = 389$). Structural equation modelling was applied to explore the relationship among the variables. In accordance with previous researches we establish that students' autonomous motivation has significant impact on students' cheating behaviour and their GPA. Furthermore, amotivation has also related to the extent of cheating and students' grade point average, but controlled motivation has no impact on these. the basis of structural equation model. Lack of consideration among the factors of impulsivity is related to cheating and amotivation, negative urgency is related to controlled motivation and cheating. Besides that, lack of perseverance is related to autonomous motivation and amotivation.

In addition, lack of consideration has direct and also indirect (via amotivation) impact on cheating and it indirectly (via amotivation) associated with GPA. Lack of perseverance is indirectly (via amotivation and autonomous motivation) related to cheating and GPA. Negative urgency has direct impact on academic dishonesty.

Nyelvjárási attitűdök összehasonlító vizsgálata

Dr. Kiss Anita

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: anita.kiss@nye.hu

Kulcsszavak: nyelvhasználat, nyelvjárások, nyelvi attitűdök, nyelvi változatosság, nyelvváltozatok

A beszélők nyelvi változatossággal kapcsolatos ismereteinek és attitűdjeinek a vizsgálata, valamint a tudatos nyelvhasználatra vonatkozó tudásuk feltárása fontos részét képezi a nyelvészeti kutatásoknak. Magyarországon és Kárpátalján is végeztek már nyelvjárási attitűdvizsgálatokat (vö. Csernicskó 1998, Dudics Lakatos & Gazdag 2023, Kiss 2009, Kontra 2003, Parapatics 2021, T. Károlyi 2002), amelyek eredményei nagyon változatos képet festettek a nyelvjárási beszéd megítéléséről. Egyes tanulmányok elfogadó, mások elutasító attitűdökről számoltak be.

Kutatásomban Magyarországon és Kárpátalján felsőoktatásban tanuló magyar hallgatók nyelvi tudatosságát és nyelvjárási attitűdjeit hasonlítottam össze. A vizsgálat célja volt feltárni, hogy milyen különbségek figyelhetők meg a két csoport adatközlőinek nyelvi attitűdjeiben, hogyan viszonyulnak a nyelvi sokféleséghez és a nyelvjárási beszédhez, valamint azt, hogy mit gondolnak a tudatos nyelvhasználatról. A korábbi empirikus vizsgálatok eredményei alapján feltételeztem, hogy a kárpátaljai magyar adatközlők pozitívabban viszonyulnak majd a nyelvi sokféleséghez és a nyelvjárási nyelvhasználatához, mint a magyarországi válaszadók.

A felmérés alapján nincs jelentős különbség a két adatközlői csoport nyelvjárási attitűdjeiben. Az eredmények arra is rávilágítanak, hogy a különböző nyelvváltozatok elfogadása és tisztelete nem csupán helyi jelenség, hanem szélesebb körben is jellemző, függetlenül a földrajzi hovatartozástól. A kutatás fontos hozadéka, hogy a nyelvjárási attitűdök nem csupán társadalmi tényezők következményei, hanem a nyelvi kultúra részei is, amelyeket tudatosan kell fejleszteni. A nyelvjárások pozitív megítélése és a tudatos nyelvhasználat különösen fontos a nyelv megőrzésében és fenntartásában, és mindezek nemcsak a nyelv szintjén, hanem a közösségi kapcsolatok és a kulturális identitás megerősítésében is fontosak.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Csernicskó, I. (1998): A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján). Budapest: Osiris–MTA Kisebbségkutató Műhely.
- Dudics Lakatos, K. & Gazdag, V. (2023): A kárpátaljai felsőoktatási intézmények hallgatóinak nyelvhasználati sajátosságai és nyelvi attitűdjei két felmérés részeredményei alapján. ACTA Academiae Beregsasiensis. Philologica II. 32–48. <https://doi.org/10.58423/2786-6726/2023-2-32-48>
- Kiss, J. (2009): A nyelvjárások és a dialektológiaoktatás Kárpát-medencei magyar szakos hallgatók szemével. Magyar Nyelvőr 133. 1–14.

- Kontra, M. (szerk.) (2003): *Nyelv és társadalom a rendszerváltáskori Magyarországon*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Parapatics, A. (2021): *Pannon Egyetemen tanuló hallgatók nyelvi-nyelvjárási tudata*. In: *Humán tudományok: pedagógusképzés és tananyagfejlesztés*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- T. Károlyi, M. (2002): *A nyelvi tudatosság és attitűd vizsgálata a beregszászi főiskola hallgatóinak különböző csoportjaiban*. In: Hoffmann, I. & Juhász, D. & Péntek, J. (szerk.), *Hungarológia és dimenzionális nyelvszemlélet*. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék. 329–338.

Contrastive analysis of attitudes towards dialects

Dr. Anita Kiss

University of Nyíregyháza, Hungary

e-mail: anita.kiss@nye.hu

Keywords: language use, dialects, language attitudes, language diversity, language version.

Studying speakers' attitudes and awareness connected to language variety and revealing their knowledge about conscious language use is a significant part of linguistic research. In Hungary and Transcarpathia, many studies have been carried out about the attitudes towards dialects (cf. Csernicskó 1998, Dudics Lakatos–Gazdag 2023, Kiss 2009, Kontra 2003, Parapatics 2021, T. Károlyi 2002). The results of these examinations show a vastly various picture about the judgement of dialects. Some research displays an accepting, while others a rather dismissive attitude.

In this research I compared the consciousness in language use and the attitudes towards dialects among Hungarian students studying in tertiary education in Hungary and Transcarpathia. The purpose of the research was to reveal the differences between the participants of the two groups, considering their attitudes towards language diversity and dialects, and their thoughts about conscious language use. Based on the results of previous empirical examinations I presumed that the Transcarpathian-Hungarian participants will have a more positive attitude towards language diversity and dialects than the Hungarian respondents.

The results of the research showed there were no significant differences in the two groups' attitudes towards dialects. It also reveals that accepting and respecting different dialects is not only a regional phenomenon, but it is also widely characteristic regardless of geographical affiliation. An important recognition of the research is that attitudes towards dialects are not only the consequences of social circumstances, but they are also parts of the culture, which has to be improved consciously. The positive judgement of dialects and conscious language use are extremely important in the preservation and maintenance of languages. These are not only crucial at the level of language, but also in strengthening social relationships and cultural identity.

Felszíni vizeinket érintő növényi invázió hatásai a hazai hínárnövénytakarókra

Dr. Koleszár Gergő

Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: koleszar.gergo@nye.hu

Kulcsszavak: klímaváltozás, invázió, idegenhonos növények, őshonos növények, interakció

Felszíni vizeink a társadalom számára számos fontos szolgáltatást nyújtanak (ivóvíz, öntözés, fürdőzés, vízisportok, halászat), melyeket összefoglaló néven ökoszisztéma szolgáltatásoknak nevezünk. Ezeket a szolgáltatásokat alapvetően két tényező veszélyezteti: a tápanyag túlkínálat (eutrofizáció) és a növényi invázió. Ezen tényezők külön-külön és egymást segítve is negatívan befolyásolják a felszíni vizek, ökológiai állapotát és csökkentik társadalmi használati értékét. A globális klímaváltozás szintén hátrányosan érinti a területre jellemző biodiverzitást hiszen elősegíti egyrészt a felszínen úszó növények invázióját (Scheffer et al., 2003), másrészt jelentősen fokozza az idegenhonos özönnövények terjedését. Az említett folyamatokat az antropogén tevékenységek (mezőgazdaság) miatt kialakuló növényi tápanyag túlkínálat tovább erősíti (Roijackers et al., 2004; Szabó et al., 2010, Koleszár et al., 2022), ezen túl a vízminőséget pozitívan befolyásoló őshonos alámerült hínárállományok visszaszorulását és pusztulását is okozza. Ezek következtében hazánk vizes élőhelyeinek élőlényközösségei jelentős átalakulásokon mennek keresztül: egyes fajok populációi gyorsan előre törnek, míg más fajok visszaszorulnak, esetleg eltűnnek. Ennek hatására jelentős ökológiai károk jönnek létre, amelyek a biodiverzitás csökkenését, az élőhelyek és vízminőségének drasztikus leromlását eredményezik. Emiatt végső soron csökken a vizes élőhelyek társadalmi használati értéke. Ezidáig egyetlen kutatás sem foglalkozott azzal, hogy a hazai alámerült hínárnövények hogyan és milyen mértékben képesek ellenállni a növényi invázióknak.

A kísérletek során célom volt feltárni az idegenhonos és őshonos vízinövények közötti azon kölcsönhatásokat, melyek jelentős szerepet játszanak a vizes élőhelyek vízminőségének és természetközeli állapotának alakulásában. További célom volt feltárni, hogy az idegenhonos invazív úszó hínárnövények terjedésének hatására milyen mértékben változnak meg a különböző abiotikus környezeti feltételek (fényintenzitás, pH), valamint megvizsgálni ezen megváltozott körülmények őshonos alámerült növényekre, algaközösségekre és azok összetételére gyakorolt hatását. További célom volt megfigyelni és kimutatni az idegenhonos invazív úszó hínárnövények esetleges algákra és más hínárnövényekre gyakorolt allelopatikus hatásait.

A kutatási eredmények ismeretében információkat kapunk arról, hogyan befolyásolja az idegenhonos hínárnövények inváziója a hazai vizes élőhelyekre jellemző őshonos hínárállományok összetételét, ezáltal azok biodiverzitását, aminek köszönhetően hatékonyabbá válhat az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartható módon történő kiaknázása, ezáltal jelentős mértékben javulhat a felszíni vizeink társadalmi hasznosíthatósági értéke.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

- Barko, J.W., Smart, R.M. (1985): Laboratory culture of submerged freshwater macrophytes on natural sediments. *Aquatic Botany*, 21, 251–263. [https://doi.org/10.1016/0304-3770\(85\)90053-1](https://doi.org/10.1016/0304-3770(85)90053-1)
- Koleszár, G., Nagy, Z., Peeters, E.T.H.M., Borics, G., Várbíró, G., Birk, S., Szabó, S. (2022): The role of epiphytic algae and grazing snails in stable states of submerged and of free-floating plants. *Ecosystems*, 25, 1371-1383. <https://doi.org/10.1007/s10021-021-00721-w>
- Roijackers, R.M.M., Szabó, S., Scheffer, M. (2004): Experimental analysis of the competition between algae and duckweed. *Archiv für Hydrobiologie*, 160, 401-412. <https://doi.org/10.1127/0003-9136/2004/0160-0401>
- Szabó, S., Scheffer, M., Roijackers, R., Waluto, B., Braun, M., Nagy, P., Borics, G., Zambrano, L. (2010): Strong growth limitation of a floating plant (*Lemna gibba*) by submerged macrophyte (*Elodea nuttallii*) under laboratory conditions. *Freshwater Biology*, 55, 681-690. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2427.2009.02308.x>

Effects of plant invasion on native macrophyte communities in hungarian surface waters

Dr. Gergő Koleszár

University of Nyíregyháza, Hungary
e-mail: koleszar.gergo@nye.hu

Keywords: climate change, invasion, non-native plants, native plants, interaction

Surface waters provide several important services to society, such as drinking water, irrigation, bathing, water sports, and fishing - collectively known as ecosystem services. These services are primarily threatened by two factors: nutrient oversupply (eutrophication) and plant invasion. These factors, either independently or in synergy, negatively impact the surface waters and reduce their value for societal use. Global climate change also adversely affects biodiversity typical of these areas by promoting the invasion of floating aquatic plants (Scheffer et al., 2003) and accelerating the spread of alien invasive species. These processes are further intensified by nutrient surplus caused by anthropogenic activities such as agriculture (Roijsackers et al., 2004; Szabó et al., 2010; Koleszár et al., 2022). Additionally, this contributes to the decline and disappearance of native submerged macrophytes that positively influence water quality. As a result, the biotic communities of wetlands in Hungary is changing: some species rapidly proliferate while others disappear. These changes cause serious ecological damage, including biodiversity loss and degradation of habitats and water quality. Consequently, the societal utility of wetlands is reduced. To date, no research has specifically addressed the resistance of native submerged macrophytes to plant invasions in Hungary.

The aim of this study was to explore the interactions between native and alien aquatic plants that significantly influence water quality and the near-natural state of wetlands. Another objective was to assess how the spread of invasive floating macrophytes alters various abiotic environmental conditions (e.g. light intensity, pH), and how these changes affect native submerged plants, algal communities, and their composition. Furthermore, the study sought to observe and identify any potential allelopathic effects of invasive floating macrophytes on algae and other aquatic plants.

These findings provide insights into how the invasion of alien macrophytes affects the composition and biodiversity of native macrophyte communities in Hungarian wetlands. These results may lead to more sustainable utilization of ecosystem services and a significant improvement in the societal usability of surface waters.

Közelítőleg Jensen-konvex függvények becslése

Dr. Molnár Gábor Marcell
Nyíregyházi Egyetem, Magyarország
e-mail: molnar.gabor@nye.hu

Kulcsszavak: Jensen-konvex függvény, funkcionálanalízis, iteratív approximációs technika, hibák

Ez a tanulmány a Jensen-konvexitás általánosított keretrendszerét vizsgálja hibafüggvények bevezetésével a klasszikus konvexitási egyenlőtlenségbe. Olyan $f:D \rightarrow R$ függvényeket elemezünk, amelyek valós lineáris terek konvex részhalmazain vannak definiálva, és a standard konvexitástól való eltéréseket hibafüggvényekkel számszerűsítjük.

A Jensen-egyenlőtlenség a konvex analízis egyik alapköve. Legújabb kutatások hibakorlátokkal terjesztették ki ezt a fogalmat. Korábbi munkák főleg korlátos hibafüggvényekre vagy speciális függvényosztályokra koncentráltak. Klasszikus eredmény, hogy minden Jensen-konvex függvény racionálisan is konvex, azaz racionális λ együtthatókra fennáll, hogy $f(\lambda + (1 - \lambda)y) \leq \lambda f(x) + (1 - \lambda)f(y)$. A vizsgálat három célja: φ -Jensen konvex függvények jellemzése általános hibafeltételek mellett; a hibastruktúrák megmaradásának igazolása racionális konvex kombinációk esetén; hibák iteratív halmozódásának konvergenciatulajdonságainak elemzése.

Módszertanát illetően funkcionálanalízist és iteratív approximációs technikákat alkalmazunk: kibővítjük a klasszikus Jensen-egyenlőtlenséget hibafüggvény-ágyazással; sorok konvergenciáját moduláris térbeli metrikákon keresztül elemezzük; diadikus racionális approximációval redukáljuk a végtelen sorokat véges összegekre.

A kutató munka fő eredménye és jelentősége, hogy igazoljuk, hogy minden φ -Jensen konvex függvényre és racionális $\lambda \in [0, 1]$ -re az

$$f(\lambda + (1 - \lambda)y) \leq \lambda f(x) + (1 - \lambda)f(y) + \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{2^k} \varphi(\text{dist}(2^k \lambda, Z) \cdot (x - y))$$

egyenlőtlenség teljesül, ahol az utolsó tag konvergens. A sor racionális λ esetén véges összeggé egyszerűsödik, lehetővé téve gyakorlati számításokat. Ez az eredmény általánosítja a klasszikus konvexitáselméletet, és új eszközöket kínál hibakontrollált optimalizáláshoz végtelen dimenziós terekben.

Irodalomjegyzék/Bibliography:

Molnár, G.M., Páles, Z. (2025): Estimates for approximately Jensen convex functions. Acta Math. Hungar. 175, 305–331 pp. <https://doi.org/10.1007/s10474-025-01512-8>

Estimating approximately Jensen convex functions

Dr. Gábor Marcell Molnár

University of Nyíregyháza, Hungary

e-mail: molnar.gabor@nye.hu

Keywords: Jensen convex function, functional analysis, iterative approximation technique, errors

This paper explores a generalized framework for Jensen convexity by introducing error functions into the classical convexity inequality. We investigate functions $f: D \rightarrow \mathbb{R}$ defined on convex subsets of real linear spaces, where deviations from standard convexity are quantified by an error term.

Jensen's inequality has been a cornerstone of convex analysis since its inception. Recent studies have extended this concept to approximate convexity using error bounds. Previous work has focused primarily on bounded error terms or specific function classes, leaving broader theoretical implications underexplored. A classical result says that every Jensen convex function is also rationally convex, i.e. the following equation holds with rational coefficients: $f(\lambda + (1 - \lambda)y) \leq \lambda f(x) + (1 - \lambda)f(y)$. This study aims to: characterize ϕ -Jensen convex functions under generalized error conditions; determine whether rational convex combinations preserve error-bound structures, resolve the convergence properties of error accumulation in iterative applications.

Using functional analysis and iterative approximation techniques as, an methodology, we develop a framework to: extend the classical Jensen inequality via error-function embeddings; analyze series convergence through distance metrics in modular spaces; employ dyadic rational approximations to reduce infinite series to finite sums.

Key results and significance to prove that for all ϕ -Jensen convex functions and rational $\lambda \in [0, 1]$, the inequality

$$f(\lambda + (1 - \lambda)y) \leq \lambda f(x) + (1 - \lambda)f(y) + \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{2^k} \phi(\text{dist}(2^k \lambda, \mathbb{Z}) \cdot (x - y))$$

holds with guaranteed convergence. Crucially, the series collapses to a finite sum for rational λ , enabling practical computation. This result generalizes classical convexity theory and provides new tools for error-controlled optimization.

